

V Bruselu dne 29.5.2019
COM(2019) 260 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Sdělení o politice rozšíření EU pro rok 2019

{SWD(2019) 215 final} - {SWD(2019) 216 final} - {SWD(2019) 217 final} -
{SWD(2019) 218 final} - {SWD(2019) 219 final} - {SWD(2019) 220 final}

I. ÚVOD

V listopadu 2015 stanovila Evropská komise **střednědobou strategii politiky rozšíření EU**¹ pokrývající mandát této Komise. Toto sdělení hodnotí pokrok dosažený při provádění politiky rozšíření do konce února 2019. Uvádí pokrok, jehož bylo dosaženo, a současně se zaměřuje na závažné problémy, jimž čelí státy, které o členství v Unii usilují.

Západní Balkán

Strategie pro západní Balkán² z února 2018 vypracovaná Evropskou komisí významně podpořila evropské směřování tohoto regionu. Opětovně potvrdila budoucnost západního Balkánu jako nedílné součásti EU. Znovu zdůraznila, že vyhlídky na členství v EU založené na splnění přísných zavedených kritérií jsou v politickém, bezpečnostním a hospodářském zájmu samotné Unie. Potvrdila významný pokrok, jehož tento region dosáhl jak v oblasti reforem, tak i při překonání dědictví války a konfliktu. Aby však tyto země splnily všechny podmínky členství, včetně upevnění své demokracie, jsou zapotřebí vážnější, komplexnější a přesvědčivější reformy v klíčových oblastech, zejména v oblasti právního státu, včetně boje proti korupci a organizované trestné činnosti, a v oblasti hospodářských reforem a konkurenceschopnosti, regionální spolupráce a usmíření. Komise vyzvala k významnému posílení politické, technické a finanční podpory EU tomuto regionu, mimo jiné prostřednictvím šesti stěžejních iniciativ strategie, přičemž na období 2014–2020 bylo vyčleněno předvstupní financování ve výši 11,7 miliardy EUR. Aby se zlepšila struktura pobídek této politiky, Komise rovněž uvedla, že bude-li projevena nezbytná politická vůle a budou-li provedeny opravdové a trvalé reformy a definitivně vyřešeny spory se sousedy, mohly by být země, které v přístupových jednáních v současnosti pokročily nejdále, připraveny na členství v horizontu roku 2025.

Na **summitu EU a zemí západního Balkánu**, který se konal v květnu 2018 v Sofii, vedoucí představitelé EU znovu potvrdili jednoznačnou podporu evropské perspektivě západního Balkánu a partneři ze západního Balkánu se k této perspektivě jako ke své jednoznačné strategické volbě opětovně přihlásili. Vedoucí představitelé EU se dohodli na Sofijském prohlášení a Sofijském programu priorit³, který nastiňuje nová opatření pro posílenou spolupráci s tímto regionem v takových klíčových oblastech, jako je například bezpečnost, právní stát a migrace.

Vedoucí představitelé EU rovněž jednotlivým zemím západního Balkánu v loňském roce vyslali **jasné signály**. V reakci na doporučení Komise z roku 2018 zahájit jednání o přistoupení s Republikou Severní Makedonie a Albánskou republikou se Rada v červnu dohodla, že bude na dosažený pokrok reagovat pozitivně a vytyčí cestu k zahájení přístupových jednání s oběma zeměmi v červnu 2019. Pokud jde o Kosovo*, Komise informovala o tom, že všechna kritéria pro bezvízové cestování do schengenského prostoru byla splněna a v březnu 2019 Evropský parlament podpořil návrh Komise na uvolnění vízového režimu v prvním čtení.

Větší angažovanost a odhodlání EU patrné ve vztahu k tomuto regionu v minulém roce již přináší konkrétní a významné **výsledky**. Severní Makedonie nejenže nadále pokračovala ve svém ambiciózním programu reforem, ale dospěla také k historické dohodě s Řeckem, jež

¹ [COM\(2018\) 450 final](#).

² Přesvědčivá perspektiva rozšíření pro západní Balkán a větší angažovanost Unie v tomto regionu, [COM\(2018\) 65 final](#).

³ https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf

* Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244/1999 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

přinesla řešení 27 let trvajících sporů o název. To je spolu s dvoustrannou dohodou s Bulharskem příkladem pro celý region, jak posilovat dobré sousedské vztahy, a dokládá to sílu atraktivity evropské perspektivy. Podobně i Albánie provádí zásadní reformy, zejména velkou transformaci svého systému soudnictví, včetně bezprecedentního nového hodnocení soudců a státních zástupců.

Tento vítaný pokrok si nyní žádá konkrétní a rychlé kroky Unie. EU má příležitost dát dlouhodobě celému regionu pozitivní impuls, což je velkou měrou i v jejím vlastním zájmu. Unie musí dostát svým závazkům a projevit zasloužené uznání. Pokud by se objektivnímu pokroku nedostalo ocenění v podobě postupu do další fáze evropského směřování, poškodilo by to důvěryhodnost EU v celém regionu i mimo něj. Vlažná reakce na historické úspěchy a významné reformy by podkopala stabilitu, silně by demotivovala od tolik potřebných dalších reforem a ovlivnila by aktivitu v citlivých dvoustranných otázkách, jako je dialog mezi Bělehradem a Prištinou. Ze strategického hlediska by to jen pomohlo geopolitickým konkurentům EU zapustit kořeny na prahu Evropy.

Nicméně ne všechny země příležitostí nabízených strategií pro západní Balkán využily. Úsilí některých stagnovalo, především v klíčových oblastech právního státu a základních práv. Hrozí, že zemím, které v procesu přistoupení pokročily nejvíce, se nepodaří svých stanovených ambiciózních cílů dosáhnout, pokud též výrazně nezvýší své úsilí, zejména v oblasti základních reforem. Všichni političtí představitelé v regionu musí, pokud jde o reformy, splnit očekávání svých občanů a nesmí nechat žádný prostor pro pochybnosti ohledně své strategické orientace a rozhodnutí připojit se k EU. Přistoupení k EU je zásadní volba založená na hodnotách, k nimž musí každá země přistupovat aktivněji.

Komise paralelně s tímto sdělením přijala své stanovisko k žádosti Bosny a Hercegoviny o členství v Evropské unii. Závěr a doporučení obsažené ve stanovisku jsou uvedeny v příloze tohoto sdělení.

Turecko

Turecko je jedním z klíčových partnerů EU a kandidátskou zemí. Pokračoval dialog a spolupráce, i na nejvyšší úrovni, v zásadních oblastech společného zájmu, též prostřednictvím účinné spolupráce v oblasti migrace a silné podpory EU poskytované uprchlíkům. Turecko se však Evropské unii i nadále vzdalovalo vzhledem k výraznému zhoršení situace v oblastech právního státu a základních práv a kvůli oslabení účinnosti systému brzd a protivah v politickém systému, jež přinesl vstup v platnost změny ústavy. V červnu 2018 Rada jednomyslně konstatovala, že přístupová jednání s Tureckem se tedy v podstatě zastavila a nelze uvažovat o otevření či uzavření žádných dalších kapitol. Skutečnosti vedoucí k tomuto posouzení jsou stále platné.

Urychlení **dosahování souladu** se společnou zahraniční a bezpečnostní politikou EU, mimo jiné v oblasti omezujících opatření, je významnou součástí procesu rozšíření a důležitým prvkem potvrzujícím, že země plně sdílí zásady, hodnoty a cíle, jež se Unie snaží prosazovat ve svém sousedství i mimo něj. Albánie a Černá Hora jednaly důsledně v souladu s postoji společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

II. PROVÁDĚNÍ STRATEGIE ROZŠÍŘENÍ Z ROKU 2015

Klíčem ke splnění kodaňských a madridských kritérií pro členství je aktivnější uskutečňování základních reforem. Snahy v těchto oblastech jsou nedělitelné, vzájemně se posilují a je třeba v nich pokračovat energičtěji a s jasnějším politickým rozhodnutím.

a) Fungování demokratických institucí

Řádné fungování **demokratických institucí** zůstává ve většině zemí klíčovým problémem. Ústřední úloha vnitrostátních **parlamentů** musí být pevně ukotvena v politické kultuře. Konstruktivní dialog napříč politickým spektrem musí stále ještě zapustit kořeny. Opoziční strany, jež rovněž nesou významnou odpovědnost za formování budoucnosti svých zemí, by měly mít možnost plně vykonávat svoji úlohu a zapojit se do demokratických procesů. Zásadní je posílit odpovědnost parlamentu, dohled nad výkonnou mocí a demokratickou kontrolu.

V zemích **západního Balkánu** nebyl konstruktivní **dialog** napříč politickým spektrem, zejména v rámci parlamentů, ještě navázán. Obavy stále vzbuzují kontraproduktivní bojkoty parlamentů, jako například v Albánii, Černé Hoře a Srbsku. Zesílily protesty občanů požadujících reformy. Bylo by možné využít mechanismy mediace a dialogu, jako jsou ty, jež nabízí Evropský parlament, a to například v Srbsku. Vlády musí zajistit, aby opozice měla možnost plně vykonávat svoji úlohu ve stávajících rámcích. A opozice se musí konstruktivně zapojit do demokratického procesu.

Posílení **kontrolní úlohy parlamentů** vyžaduje značné úsilí. V Severní Makedonii parlament zlepšil kapacitu dohledu, obnovil svůj systém brzd a protivah a v roce 2018 podstatně omezil využívání **zkrácených parlamentních postupů** na 20 %. Tento jev je však i nadále v celém regionu znepokojivý. V Srbsku, kde parlamentní praxe vládnoucí koalice vedla ke zhoršení legislativní debaty a kontroly, dosahuje příslušná míra 44 %. V Černé Hoře musí dočasný mezistranický výbor pro další reformu volebních a jiných právních předpisů svůj úkol teprve splnit.

Volby musí být svobodné a spravedlivé a doporučení volebních pozorovatelských misí musí být řádně provedena. Dlouhodobé nedostatky je třeba řešit v průběhu celého volebního cyklu. Pravidla pro veřejné a soukromé financování politických stran vyžadují podstatnou reformu.

Nový prezidentský systém, který v **Turecku** vstoupil v platnost po volbách v červnu 2018, výrazně **omezil legislativní a kontrolní funkce parlamentu**. Neexistuje zde žádný konstruktivní parlamentní dialog ani fungující systém brzd a protivah. Dlouhodobé nedostatky systému poslanecké imunity dosud nebyly vyřešeny. Rozhodnutí Nejvyšší volební rady opakovat volby v Istanbulu a uvést do funkce starostů některých obcí na jihovýchodě země kandidáty, kteří skončili až na druhém místě, vyvolávají vážné znepokojení, pokud jde o dodržování legality a integrity volebního procesu a nezávislost této instituce na politickém tlaku.

b) Právní stát a bezpečnost

Právní stát je základním aspektem dobře fungující demokracie. Stojí na svobodných a spravedlivých volbách, dobře fungujícím parlamentu, který by měl být schopen plně vykonávat své základní legislativní a kontrolní funkce, a na oddělení pravomocí, a současně na zavedeném fungujícím systému brzd a protivah.

Právní stát je pevně a jasně zakotven v procesu přistoupení k EU. Je klíčovým aspektem demokratické transformace a zásadním srovnávacím kritériem, na jehož základě EU posuzuje pokrok zemí procesu rozšíření na jejich cestě k členství v EU. Přesvědčivý pokrok v této oblasti však i nadále zůstává značnou výzvou. Tyto nedostatky jsou často spojeny s chybějící politickou vůlí, institucionálním odporem a stále nepřátelštějším prostředím pro občanskou společnost. To částečně odráží existenci určitých prvků **zmocňování se státem**. V důsledku toho se právní stát stále řádně neuplatňuje na všechny úrovně moci. K nápravě nepříznivého vývoje v oblasti právního státu nebyly v Turecku podniknuty žádné kroky.

Pro právní stát má klíčový význam dobře fungující a nezávislé **soudnictví**, kde jsou rozhodnutí účinně vykonávána. Albánie dosáhla významného pokroku v reformě svého soudního systému, jež postupuje podle harmonogramu. Cílem zřízení nových justičních orgánů je zaručit nezávislou správu soudnictví. Prověřovací proces přinesl další viditelné výsledky, celkově bylo přijato více než 140 rozhodnutí a všechny prioritní případy byly finalizovány v prvním stupni, což vedlo k propuštění nebo dobrovolnému odchodu 88 posuzovaných soudců. V celém regionu západního Balkánu však reformy trpí pomalým tempem změn v justiční kultuře. V Srbsku dosud nebyly přijaty změny ústavy, jejichž cílem je sladit ústavu s evropskými normami v oblasti soudnictví. V Turecku stále trval politický tlak a pokračovaly přesuny velkého počtu soudců a státních zástupců proti jejich vůli, což dále oslabovalo nezávislost tureckého soudnictví.

V zemích západního Balkánu a v Turecku jsou i nadále patrné případy rozsáhlé **korupce**. Pokrok v úspěšném potírání korupce na vysoké a střední úrovni se napříč regionem různí. Ačkoli některé země, například Severní Makedonie a Albánie, dosáhly pokroku, zůstávají výsledky většiny zemí nepřesvědčivé a vzdálené požadavkům na členství. Korupci na vysoké úrovni a politickou korupci je třeba řešit jasnějším a jednotnějším způsobem. Hmatatelné výsledky v boji proti korupci jsou zapotřebí také pro stabilní a transparentní podnikatelské prostředí a ke zmírnění skutečných hrozeb pro demokratické struktury. Oblastí zvláště náchylnou k rozšířené korupci zůstává **zadávání veřejných zakázek**. Pomocí důrazných a ambiciózních opatření je potřeba posílit kontrolní mechanismy v celém procesu zadávání veřejných zakázek a podstatně zvýšit transparentnost.

Velmi vážným problémem v zemích západního Balkánu a v Turecku i nadále zůstává **organizovaná trestná činnost**. Tureckem i západním Balkánem procházejí důležité převaděčské trasy. Z těchto zemí a přes ně stále působí mocné zločinecké sítě s mezinárodním dosahem. Některými aspekty tohoto jevu se země zabývaly a v průběhu roku 2018 byly hlášeny významná zatčení a záchyty drog. Operativní spolupráce, mimo jiné s agenturami EU, nabyla na intenzitě, zejména s Albánií, a v praxi přináší viditelné výsledky. Obecně však zůstávají **dosavadní výsledky** v oblasti **pravomocných odsouzení** za organizovanou trestnou činnost často slabé. Některé země mohou za poslední roky doložit maximálně hrstku pravomocných odsouzení za organizovanou trestnou činnost nebo praní peněz. Takové slabé výsledky poukazují na neúčinnost trestních řízení, výrazně signalizují beztrestnost a přispívají k riziku pronikání trestné činnosti do politických a ekonomických systémů. Země musí rovněž výrazně zvýšit **zadržování a konfiskaci majetku** v případech organizované trestné činnosti a korupce a energičtěji postupovat proti zločineckým skupinám.

Pokud jde o **boj proti terorismu**, země západního Balkánu podnikly v posledních letech důležité kroky k modernizaci právního a institucionálního rámce. Operativní spolupráce s členskými státy EU a agenturami EU se i nadále zlepšovala a prohlubovala. Všechny země západního Balkánu se aktivně účastní iniciativy EU pro boj proti terorismu na západním Balkánu (WBCTi). Nicméně většina zemí ještě musí zvýšit své úsilí za účelem řešení otázky navracejících se zahraničních bojovníků a prevence extremismu a radikalizace, a to i ve věznicích. Je třeba posílit online monitorování a zlepšit kapacity pro odezvu. Aktivní sledování finančních toků by mělo být zasazeno do strategičtějšího přístupu zaměřeného proti praní peněz a financování terorismu. Turecko musí své protiteroristické právní předpisy revidovat. Ačkoli má Turecko legitimní právo proti terorismu bojovat, je rovněž odpovědné za to, že se tak děje v souladu se zásadami právního státu, lidskými právy a základními svobodami. Protiteroristická opatření musí být přiměřená.

Je naléhavě nutné **důrazněji a přesvědčivěji** provádět reformy v oblasti právního státu. To je nejdůležitější podmínkou pro to, aby se jednotlivé země západního Balkánu posunuly ve

svém evropském směřování vpřed, a v případě Černé Hory a Srbska to mimo jiné zahrnuje splnění prozatímních kritérií v přístupových jednáních o kapitolách 23 a 24 týkajících se právního státu.

Jakmile budou prozatímní kritéria splněna, bude EU moci stanovit kritéria pro uzavření jednání a v rámci toho jasně definovat požadavky týkající se právního státu, které musí země jednající o přistoupení nakonec splnit, aby byly v této klíčové oblasti připraveny na členství v EU. Černá Hora je první zemí jednající o přistoupení, která by této fáze mohla dosáhnout, pokud vyřeší nedostatky v zásadních oblastech svobody sdělovacích prostředků, boje proti korupci a obchodování s lidmi.

V případě právního státu je smyslem prozatímních kritérií v první řadě zajistit, aby dotčená země měla zavedeno institucionální a legislativní uspořádání a aby bylo v provádění dosaženo prvotních výsledků. Jakmile bude tento rámec zaveden, navrhne Komise členským státům EU kritéria pro uzavření jednání. Tato kritéria by se zaměřila především na docílení hmatatelných výsledků a na dosažení přesvědčivých, věrohodných a udržitelných úspěchů v oblasti provádění.

c) Základní práva

Základní práva jsou v právních předpisech zemí západního Balkánu do značné míry zakotvena. Je však třeba vyvinout značné úsilí, aby se posílilo jejich provádění. V Turecku bylo ve sledovaném období patrné pokračující silné zhoršování situace, pokud jde o klíčová lidská práva.

V celém regionu vzbuzuje rostoucí znepokojení vývoj v oblasti **svobody projevu** a nezávislosti sdělovacích prostředků. Situace se výrazně zhoršila v **Turecku**, kde došlo k podstatnému omezení svobody projevu a uvězněno zůstává přes 160 novinářů, což je jedno z nejvyšších čísel na světě.

V zemích **západního Balkánu** bylo zaznamenáno velmi omezené úsilí. Obecně pokračovalo fyzické a verbální zastrašování a vyšetřování a stíhání zůstávají pomalá. Ve všech zemích tohoto regionu jsou běžné snahy o ovlivňování nezávislosti veřejnoprávního vysílání, netransparentní veřejné a soukromé financování sdělovacích prostředků a narušený reklamní trh. Pro podnikatelské prostředí v oblasti sdělovacích prostředků je rovněž typické časté politické zasahování a neprůhledné vlastnictví sdělovacích prostředků podkopávající udržitelnost nezávislých sdělovacích prostředků. EU nadále silně podporuje místní organizace občanské společnosti, obránce lidských práv, novináře a nezávislé sdělovací prostředky.

Účinné řešení porušování **práv dětí** vyžaduje na západním Balkánu a v Turecku zvýšené úsilí. Vlády se musí rovněž zabývat diskriminací **osob se zdravotním postižením, menšin** a dalších zranitelných skupin. Dále je zapotřebí většího úsilí k zajištění **genderové rovnosti** a k prevenci a řešení diskriminace žen a násilí páchaného na ženách. V oblasti práv leseb, gayů, bisexuálů a transgender a intersexuálních osob v zemích západního Balkánu bylo dosaženo pokroku. K vypořádání se s diskriminací, a zejména s nenávistnými verbálními projevy a násilím, je však třeba vyvinout značné úsilí. **Romové** stále čelí sociálnímu vyloučení, marginalizaci a diskriminaci. Stále je třeba zlepšit **podmínky ve věznicích**. V Turecku zůstala i přes ukončení výjimečného stavu v platnosti většina opatření, jež byla během výjimečného stavu zavedena, včetně těch, jež omezují klíčová **procesní práva**, jako například práva na obhajobu a právo na účinnou právní ochranu.

d) Reforma veřejné správy

Reforma veřejné správy má zásadní význam pro zlepšení správy na všech úrovních. K tomu patří kvalita a odpovědnost veřejné správy, profesionalizace veřejné služby a její

odpolitizování, řádná správa veřejných financí a zajištění kvalitních služeb pro občany a podniky. V této oblasti dosáhl západní Balkán mírného pokroku. V Turecku se v důsledku velké restrukturalizace systému veřejné správy a veřejné služby prostřednictvím prezidentských dekretů výrazně zhoršila situace v oblasti veřejné služby, což rovněž ovlivnilo plánování a odpovědnost politik.

Při zlepšování **plánování politik** bylo dosaženo určitého pokroku, ale k zajištění přesvědčivé kontroly kvality ze strany ústředních vládních institucí je třeba dalšího úsilí. Politiky, právní předpisy a veřejné investice se stále často připravují bez posouzení dopadů a bez interinstitucionálních a veřejných konzultací. K zajištění transparentního a účinného **zadávání veřejných zakázek** je zapotřebí značné úsilí. K omezení plýtvání zdroji, podvodů a korupce je nezbytné brzké sladění předpisů s *acquis* EU spolu s účinným systémem **vnitřní kontroly** ve veřejném sektoru.

Ve většině zemí je stále třeba zajistit **profesionalizaci** veřejné služby a řešit nadměrné **zpolitizování**. **Struktura státní správy** by měla zajistit účinné vymezení odpovědnosti. Většina zemí vynaložila úsilí na zlepšení **služeb** poskytovaných občanům a podnikům, zejména elektronických služeb; je však třeba další koordinace mezi různými iniciativami a celkovou reformou veřejné správy.

Je třeba zohlednit úlohu **regionálních a místních orgánů** v procesu sblížení s EU a konečném uplatňování pravidel EU. Je zapotřebí najít vhodnou rovnováhu mezi ústředními, regionálními a místními vládními institucemi, která by nejlépe podporovala provádění reforem a poskytování služeb občanům.

e) **Migrace**

Hlavními problémy pro EU i pro země západního Balkánu a Turecko byly **uprchlická krize a nelegální migrace**. Spolupráce pokračovala společnými aktivitami na migračních trasách přes východní Středomoří / západní Balkán. Problémem zůstává převaděčství migrantů a obchodování s lidmi. Partnerské země by měly podniknout další kroky k zajištění plného souladu s vízovou politikou EU.

Prohlášení EU a Turecka⁴ z března 2016 dále přinášelo konkrétní výsledky při omezování nelegálního a nebezpečného překračování hranic a při záchraně životů v Egejském moři. Počet nelegálních vstupů je o 97 % nižší než v období před zahájením uplatňování tohoto prohlášení a počet úmrtí na moři podstatně klesl. Turecké donucovací orgány zintenzivnily ve sledovaném období své úsilí.

Turecko i nadále vynakládalo pozoruhodné úsilí na **poskytování útočiště více než 3,6 milionu registrovaných uprchlíků ze Sýrie** a přibližně 370 000 uprchlíků z dalších zemí. EU tuto zemi při řešení této výzvy dále podporovala. Na humanitární a rozvojové potřeby uprchlíků a hostitelských společenství se i nadále zaměřuje **nástroj EU pro uprchlíky v Turecku**⁵ s celkovým rozpočtem 6 miliard EUR. Na celou první tranši ve výši tří miliard EUR byly uzavřeny smlouvy. Výsledky jsou jasně patrné a velmi efektivní: zhruba 1,6 milionu uprchlíků v současnosti využívá měsíční převody hotovosti prostřednictvím nouzové záchranné sociální sítě, bylo poskytnuto pět milionů konzultací v oblasti primární zdravotní péče a rodiny více než 494 000 dětí navštěvujících školu obdržely finanční podporu. Provádění druhé tranše ve výši 3 miliard EUR je v plném proudu. Nástroj i nadále představuje

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

⁵ [Rozhodnutí Komise C\(2015\) 9500](#) ze dne 24. listopadu 2015 o koordinaci činností Unie a členských států prostřednictvím koordinačního mechanismu – uprchlického nástroje pro Turecko, ve znění rozhodnutí Komise C(2016) 855 ze dne 10. února 2016.

stěžejní mechanismus koordinace umožňující rychlé, účinné a účelné poskytování pomoci z EU.

Pokud jde o **západní Balkán**, pokračující opatření na podporu vnitrostátních snah koordinovaná Evropskou unií vedla ve sledovaném období ke snížení počtu nelegálních vstupů na této trase o dalších 35 %, a dále tak panoval klesající trend z roku 2017. K tomu, aby byly země na řízení migrace lépe vybaveny, je však třeba učinit více, mimo jiné je nutné usilovat o lepší správu hranic a omezení nelegální migrace. Bosna a Hercegovina se v roce 2018 potýkala s přílivem více než 20 000 migrantů a uprchlíků. EU i nadále poskytuje podporu tomuto regionu budováním kapacity partnerů v oblasti řízení migračních toků, zaváděním azylových řízení, mechanismů navrácení a výměny informací. Byla završena jednání s pěti zeměmi tohoto regionu o dohodách o postavení jednotek, které s cílem podpořit vnitrostátní pohraniční orgány umožní nasazení jednotek Evropské pohraniční a pobřežní stráže s výkonnými pravomocemi v oblastech sousedících s vnější hranicí EU. Dohoda s Albánií již vstoupila v platnost a byli nasazení první příslušníci pohraniční stráže. Země západního Balkánu musí zintenzivnit své úsilí o řešení problému nepodložených žádostí o azyl podávaných občany regionu v členských státech EU.

f) Ekonomika

Ekonomiky západního Balkánu a Turecka stále čelí **velkým problémům**, které jim brání plně využívat jejich hospodářského potenciálu. Navzdory určitému urychlení růstu, vytváření pracovních míst a růstu příjmů v posledních letech tyto země stále zaostávají v reformě svých hospodářských struktur a při zvyšování konkurenceschopnosti. Stále se potýkají s vysokou mírou nezaměstnanosti, zejména u mladých lidí, s velkým nesouladem mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, přetrvávající neformální ekonomikou, nepřívětivým podnikatelským prostředím a nízkou úrovní inovací.

V **Turecku** pokračoval závažný **negativní vývoj** v oblasti hospodářství, což prohloubilo obavy ohledně fungování tržního hospodářství země. Hospodářské podmínky se v roce 2018 zhoršily v důsledku prudkého zhoršení podmínek financování, které odhalilo makroekonomickou zranitelnost, jež se během let nastřádala. Se silnými zásahy státu do hospodářství se dále **zhoršovala správa ekonomických záležitostí**. Turecko potřebuje zvrátit trend nepříznivého vývoje v tržních reformách.

Investiční prostředí se v zemích **západního Balkánu** do velké míry nezměnilo a je pro něj typický slabý právní stát, nedostatek odpovídajícího prosazování kontroly státní podpory, zakořeněná šedá ekonomika, špatný přístup k financování a nízká úroveň regionální integrace a propojení. Zásahy státu do ekonomiky pokračují, čímž se zvyšuje nebezpečí korupce kvůli slabé správě veřejných financí a častým změnám právního prostředí a daní. Je velmi nezbytné modernizovat infrastrukturu a investice by měly být směřovány prostřednictvím jednoho seznamu projektů každé země a měly by být v souladu s prioritami dohodnutými s EU. Rozhodnutí týkající se zásadních investic by se měla zakládat na transparentnosti a řádné náležitě péči, jako je tomu v případě projektů v oblasti propojení financovaných prostřednictvím investičního rámce pro západní Balkán.

Klíčovým faktorem pro zvyšování životní úrovně na západním Balkáně je regionální integrace. Vytvoření **regionálního hospodářského prostoru** přináší více hospodářské soutěže a umožňuje úspory z rozsahu a zvýšení produktivity. Regionální trh uvolní intraregionální obchod a učinil by ze západního Balkánu atraktivnější destinaci pro investice. Integrace trhů založená na pravidlech a normách EU pomůže vytvořit příležitosti pro rozvoj nových hodnotových řetězců a zvýšení atraktivity regionu pro přímé zahraniční investice, mimo jiné i z EU. Větší propojení v oblasti dopravy a energetiky urychlí integraci regionu do celoevropských sítí a zároveň posílí konkurenční trhy s energií a bude rozvíjet ekonomické

koridory v regionu. Smlouva o Dopravním společenství, kterou již ratifikovaly všechny strany, podpoří a posílí provádění agendy v oblasti propojení. Vytvoření digitálního prostoru a integrovanějších trhů práce rovněž nabízí nové možnosti pro mládež v regionu.

Nová regionální dohoda o roamingu podepsaná v dubnu 2019 přinese občanům a podnikům v tomto regionu značné výhody. Povede k postupnému snižování poplatků za roaming počínaje červencem 2019 (snižování maloobchodní ceny přenosu dat a volání o 25 % a SMS o 33 %) a od července 2021 budou poplatky za roaming zrušeny. Mobilní účastníci z regionu budou při roamingu na západním Balkáně využívat všech výhod svého vnitrostátního balíčku bez jakýchkoli dodatečných nákladů. Tato dohoda rovněž otevírá cestu pro přípravu plánu na snižování ceny roamingu mezi zeměmi západního Balkánu a EU, jak je stanoveno v **Digitální agendě** pro západní Balkán.

EU zůstává zdaleka největším obchodním partnerem západního Balkánu, a to jak v případě dovozu (73,5 %), tak i vývozu (80,6 %). Společnosti z EU jsou největšími investory v regionu a přináší 73 % přímých zahraničních investic. Jsou tak hlavní vnější hnací silou růstu a zaměstnanosti v regionu. Zásadní je **posílit odolnost** regionu, aby se tak zajistilo, že veškerá hospodářská činnost financovaná ze zahraničí bude dodržovat hodnoty, normy a standardy EU, a to zejména v klíčových oblastech, jako je právní stát, zadávání veřejných zakázek, životní prostředí, energetika, infrastruktura a hospodářská soutěž. **Obchodní a investiční aktivita Číny** na západním Balkáně je na vzestupu a v zásadě může tomuto regionu nabídnout příležitosti; tyto investice však velmi často zanedbávají socioekonomickou a finanční udržitelnost a pravidla EU pro zadávání veřejných zakázek a mohou vést k vysokým úrovním zadluženosti a k předání kontroly nad strategickými aktivy a zdroji. To znamená, že partnerské země by měly plně provádět literu i ducha dohod o stabilizaci a přidružení uzavřených s EU a upřednostňovat reformy v příslušných kapitolách jednání v rámci procesu přistoupení. EU by měla tyto reformy důrazněji orientovat, a toto je mimo jiné třeba zohlednit v budoucích rámcích pro jednání.

EU podporuje lepší správu ekonomických záležitostí v zemích západního Balkánu a v Turecku prostřednictvím ročního **procesu programu hospodářských reforem**. Tento proces, jenž je nedílnou součástí přípravy na členství v EU, se stal klíčovým nástrojem pro přípravu a provádění makroekonomických a strukturálních reforem koncipovaných za účelem zvýšení konkurenceschopnosti a posílení růstu a tvorby pracovních míst. Přispívá k posílení dlouhodobého udržitelného růstu a konvergence, usnadňuje přípravu politik a pokrok při plnění přístupových hospodářských kritérií. K tomu, aby se zlepšilo provádění určených reforem, je třeba se více zaměřit na zvyšování odpovědnosti.

Hospodářský rozvoj a růst zaměstnanosti mají zásadní význam také pro to, aby se zamezilo demografickým problémům západního Balkánu s vysokou mírou emigrace a nízkou porodností. Bez silnějšího hospodářství a demokratické správy obecně budou tyto jevy přetrvávat a s nimi i související rizika odlivu mozků a všeobecné deziluze, zejména mezi mladými lidmi.

g) Regionální spolupráce a dobré sousedské vztahy

Politika EU v oblasti rozšíření musí i nadále šířit stabilitu. EU proto nemůže a nebude do svého středu vnášet **dvoustranné spory** a nestabilitu, která se s nimi může pojít. Před přistoupením jakékoli země je třeba najít a provést definitivní a závazná řešení přispívající k regionální stabilitě. Historická dohoda mezi Severní Makedonií a Řeckem, jež přinesla řešení 27 let trvajícího sporu o název, je příkladem usmíření jak pro tento region, tak i za jeho hranicemi. Přesto je po celém západním Balkánu zapotřebí dalšího intenzivního a přesvědčivého úsilí. Vztahy mezi Prištinou a Bělehradem se zhoršily; nejzřetelněji v návaznosti na rozhodnutí Kosova uvalit v rozporu se Středoevropskou dohodou o volném

obchodu na dovoz ze Srbska a z Bosny a Hercegoviny 100% cla. Tento krok je posledním příkladem z řady oboustranných provokací. Kosovo musí toto rozhodnutí neprodleně odvolat a obě strany se musí zdržet dalších kroků, jež by mohly být považovány za provokativní. Je zapotřebí dosáhnout rychlého pokroku v dialogu zprostředkovaném EU, jehož cílem je přinést úplné narovnání vztahů mezi Srbskem a Kosovem a jenž by měl vyústit v uzavření a provádění komplexní, právně závazné dohody o normalizaci vztahů.

Dobré sousedské vztahy a regionální spolupráce jsou základními prvky procesu stabilizace a přidružení i procesu rozšíření. Summit v Sofii přinesl obnovení závazku posilovat dobré sousedské vztahy, regionální stabilitu a vzájemnou spolupráci. Pokračovaly pravidelné mezivládní styky a technický dialog a spolupráce na dvoustranné i regionální úrovni. Je však třeba vyvinout větší úsilí, zejména v nejcitlivějších oblastech. Měla by posílit regionální spolupráce, zejména ohledně válečných zločinů, a to mimo jiné i prostřednictvím iniciativ podporujících usmíření, jako je například zřízení regionální komise pravdy. Další úsilí je třeba vyvinout i v oblasti pohřešovaných osob, kde je důležitým krokem vpřed přijetí regionálního rámcového akčního plánu. Je třeba se zdržet prohlášení či kroků, jež mají negativní dopad na dobré sousedské vztahy. V EU není místo pro štvavou rétoriku ani pro glorifikaci válečných zločinců, a to z žádné strany.

Pokračovala **regionální spolupráce**, v níž důležitou úlohu hrála agenda EU v oblasti propojení; a to zejména prostřednictvím dohodnutého akčního plánu pro regionální hospodářský prostor, rozvoje dopravní a energetické sítě, digitální agendy a provádění projektů mobility mladých lidí podporovaných Regionální kanceláří pro spolupráci mládeže. Program Erasmus+ nadále upevňoval mezikulturní dialog v oblasti vysokoškolského vzdělávání a mezi mladými lidmi. K posílení stabilizace a spolupráce rovněž přispěl proces spolupráce v jihovýchodní Evropě a další regionální iniciativy. Určitého pokroku bylo dosaženo při provádění projektů v oblasti propojení v praxi. Dále je však třeba vyvíjet značné úsilí, aby byly splněny povinnosti vyplývající z regionálních dohod a závazků a aby se tyto dohody a závazky začaly uplatňovat, a to i pokud jde o provádění reformních opatření v oblasti propojení, jež byla dohodnuta v roce 2015. Priority v regionu týkající se propojení a životního prostředí budou vyžadovat zejména silné synergie s okolními členskými státy, též prostřednictvím strategie EU pro jadransko-jónský region. Plné a inkluzivní účasti všech partnerů ze západního Balkánu na iniciativách a akcích regionální spolupráce by neměly stát v cestě žádné překážky. Regionální spolupráci obecně nelze vnucovat zvenčí, musí se o ni aktivněji zasazovat země z regionu, který musí přijmout plnou odpovědnost za úsilí přispívající ke stabilitě, usmíření a větším ekonomickým příležitostem.

Na základě prohlášení podepsaného na ministerském zasedání konaném v únoru 2019 a věnovaném přechodu na čistou energii existuje značný prostor pro to, aby se země západního Balkánu zapojily do „**zelené agendy**“ pro tento region s cílem řešit otázky životního prostředí sahající od odstraňování odpadů a znečištění ovzduší až po obecnější otázky, jako je změna klimatu. Nejen, že by to přímo podpořilo zdraví a dobré životní podmínky jejich občanů, ale rovněž by se tak tento region stal atraktivní pro investice a cestovní ruch a využil by se značný hospodářský potenciál zeleného růstu a oběhového hospodářství.

Je důležité udržet pokrok, kterého bylo zatím dosaženo **pod vedením OSN při jednáních o urovnání kyperské otázky**, a pokračovat v přípravách na spravedlivé, komplexní a proveditelné řešení, a to i pokud jde o jeho vnější aspekty. Trvalé odhodlání Turecka a jeho konkrétní příspěvek k jednáním o dosažení spravedlivého, komplexního a proveditelného urovnání kyperské otázky v rámci OSN budou mít zásadní význam. Turecko musí urychleně splnit svůj závazek plně provést dodatkový protokol k dohodě o přidružení mezi EU a Tureckem a pokročit v narovnávání vztahů s Kyperskou republikou. Komise vyzývá Turecko,

aby se zdrželo jakýchkoli hrozeb, zdrojů neshod či jednání, jež nepříznivě ovlivňují dobré sousedské vztahy a mírové urovnání sporů. Komise klade důraz na všechna svrchovaná práva členských států EU. Mezi ně patří mimo jiné právo uzavírat dvoustranné dohody, jakož i právo provádět průzkum přírodních zdrojů a využívat jich v souladu s *acquis* EU a mezinárodním právem, včetně Úmluvy OSN o mořském právu.

h) Předvstupní finanční pomoc v příštím víceletém finančním rámci

Návrh Komise týkající se **nástroje předvstupní pomoci (NPP III)**⁶ v rámci příštího víceletého finančního rámce pro období 2021–2027 předpokládá pevný politicky orientovaný přístup se **strategičtějším a dynamičtějším poskytováním pomoci**, přičemž nástroj klade ústřední důraz na základní požadavky na členství. Tím, že se finanční pomoc EU ještě více zaměří na klíčové priority, přinese navrhovaný NPP III ještě silnější pákový efekt na podporu reforem a partnery přiblíží k hodnotám a normám Unie. Očekává se, že nový NPP III dosáhne rovnováhy mezi neodmyslitelnou výkonností, pobídkami pro partnery, kteří dosahují pokroku, a vyváženým zajišťováním toho, aby všichni partneři obdrželi spravedlivý díl podpory, která jim pomůže v jejich úsilí o reformy.

Na letošní rok připadá desáté výročí **investičního rámce pro západní Balkán (WBIF)**. Tato úspěšná platforma pro spolupráci a koordinaci vedená Komisí sdružuje mezinárodní a vnitrostátní finanční instituce, jakož i bilaterální dárce a příjemce. Za roky své existence přispěla k přípravě a financování důležitých projektů infrastruktury na západním Balkánu souvisejících s propojením, ale také v oblasti životního prostředí a v sociální oblasti. EU přispěla částkou 925 milionů EUR formou prostředků předvstupní pomoci, které dosud mobilizovaly podepsané úvěry ve výši 5,4 miliardy EUR a odhadované investice přesahující 18 miliard EUR. V souladu se strategií pro západní Balkán bude investiční rámec pro západní Balkán dále rozšířen, a to jak ze strategického, tak i finančního hlediska.

III. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Proces přistoupení k EU je i nadále založen na stanovených kritériích, **spravedlivých a přesně vymezených podmínkách** a zásadě **posuzování dle vlastních výsledků**. Přistoupení k EU vyžaduje provedení komplexních reforem v náročném prostředí, což je cíl, jehož lze dosáhnout pouze v dlouhodobém horizontu.

Na základě výše uvedené analýzy a shrnutí hodnocení jednotlivých zemí, jež jsou uvedeny v příloze, předkládá Komise tyto závěry a doporučení:

I

1. Důvěryhodná politika rozšíření je **geostrategickou investicí do míru, stability, bezpečnosti a hospodářského růstu** v celé Evropě. Je rovněž nedílnou součástí širší strategie na posílení Unie do roku 2025. EU a její partneři, kteří se ucházejí o členství, těží ze společných příležitostí, ale také čelí společným výzvám, jako je migrace, organizovaná trestná činnost a terorismus. Příprava dotčených zemí na splnění všech požadavků na členství v EU zůstává i nadále jednou z **hlavních politických priorit EU**.

⁶ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj předvstupní pomoci (NPP III), [COM\(2018\) 465 final](#).

2. **Turecko** zůstává klíčovým partnerem Evropské unie v několika oblastech společného zájmu. Strategie Komise pro západní Balkán z února 2018 dala celému regionu nový impuls a zvýšila angažovanost EU a jejích členských států. Míra, v jaké dotčené země této historické příležitosti využívají, se však liší. **Albánie** a **Severní Makedonie** využily příležitosti a provedly reformy, zejména v oblastech, které byly jednomyslně stanoveny v závěrech Rady z června 2018. **Černá Hora** a **Srbsko** musí jednat s větším odhodláním a zvýšit své úsilí v klíčových oblastech. **Bosna a Hercegovina** čelí mnoha strukturálním problémům. Stanovisko Komise k žádosti Bosny a Hercegoviny o členství v EU obsahuje komplexní plán reform, který dá této zemi při procesu integrace do EU nový impuls. **Kosovo** by se mělo na pokrok na cestě do Evropy znovu zaměřit na politické úrovni.
3. Aby proces přistoupení mohl pokročit, musí kandidáti na přistoupení co nejdříve dosáhnout **skutečných a udržitelných výsledků v klíčových otázkách**, které se odrážejí v principu „základní zásady na prvním místě“. Jedná se o právní stát, reformu soudnictví, boj proti korupci a organizované trestné činnosti, bezpečnost, základní práva, fungování demokratických institucí a reformu veřejné správy a také hospodářský rozvoj a konkurenceschopnost. Je rovněž naléhavě nutné, aby země západního Balkánu pokročily v oblasti usmíření, dobrých sousedských vztahů a regionální spolupráce, a to po vzoru historické dohody mezi Severní Makedonií a Řeckem.
4. Jak bylo znovu potvrzeno v loňském roce, EU dlouhodobě podporuje evropskou perspektivu celého regionu západního Balkánu. Podle strategie Komise pro západní Balkán ale žádná ze zemí momentálně nesplňuje kritéria pro členství. Jejich dosažení vyžaduje řadu let intenzivní tvrdé práce a hmatatelné výsledky. Také samotná Unie musí být silnější a pevnější, než se bude moci rozšířit⁷. Pro tuto transformaci, podporu usmíření, posílení stability regionu a prosazování hodnot, norem a standardů EU má však nadále zásadní význam **solidní a důvěryhodná perspektiva** pro všechny země. EU musí dodržet své závazky a jasně a pozitivně reagovat na objektivní výsledky, jichž země dosáhly v plnění podmínek, které stanovila. Jedná se o strategickou investici nejen do budoucnosti tohoto regionu, ale především do politického a ekonomického zájmu EU.
5. EU zůstává hlavní vnější hnací silou růstu a zaměstnanosti v zemích západního Balkánu. Klíčem k úspěchu tohoto regionu je, aby při jakékoli zahraniční hospodářské činnosti byly v plné míře dodržovány hodnoty, normy a standardy EU, zejména v oblastech jako právní stát, hospodářská soutěž, veřejné zakázky, životní prostředí, energetika a infrastruktura. **Rostoucí obchodní a investiční aktivity Číny** v regionu mohou v zásadě nabídnout příležitosti, tyto investice však často nezohledňují socioekonomickou a finanční udržitelnost. To podtrhuje důležitost toho, aby partnerské země plně prováděly ducha a konkrétní ustanovení dohod o stabilizaci a přidružení s EU ve výše uvedených oblastech a upřednostnily v procesu přistoupení odpovídající reformy.

II

6. **Turecko** zůstává klíčovým partnerem Evropské unie v oblastech společného zájmu, které sahají od migrace a boje proti terorismu až po energetiku, dopravu a obchod. Rada pro obecné záležitosti ve svých závěrech z června 2018 uvedla, že za současných okolností se

⁷ Ze zmíněného důvodu a v souladu se svým plánem na vybudování jednotnější, silnější a demokratičtější Unie a na základě stávajících Smluv předložila Komise řadu iniciativ zaměřených na zlepšení demokratického, institucionálního a politického rámce pro Unii v roce 2025.

přístupová jednání s Tureckem v podstatě zastavila a nelze uvažovat o otevření či uzavření žádných dalších kapitol. Základní skutečnosti, které vedly k tomuto posouzení, se nezměnily. Přestože se turecká vláda opakovaně vyslovila ve prospěch cíle přistoupení k EU, tento závazek nedoprovázela odpovídající opatření a reformy a nebyly řešeny vážné výhrady EU k pokračujícímu negativnímu vývoji v oblasti právního státu, základních práv a soudnictví.

Po zrušení výjimečného stavu v červenci 2018 Turecko zavedlo do stávající legislativy řadu jeho represivnějších prvků. Nový prezidentský systém odstranil řadu prvků systému brzd a protivah, které existovaly dříve. Výsledkem byla další politizace veřejné správy a soudnictví.

Prezidentské a parlamentní volby, které se konaly v červnu 2018, a komunální volby v březnu 2019 se vyznačovaly výraznou účastí. Voliči měli skutečnou možnost volby, přestože kandidáti měli zjevně nedostatečné podmínky k tomu, aby soutěžili na rovném a spravedlivém základě. Vládnoucí strana měla významnou výhodu, a to i díky nepřiměřeně velkému zájmu veřejných a soukromých sdělovacích prostředků nakloněných vládě. Po komunálních volbách Nejvyšší volební rada prohlásila, že čtyři zvolení starostové a členové obecních zastupitelstev na jihovýchodě Turecka nejsou způsobilí k výkonu funkce, přestože jejich kandidatury byly před volbami schváleny. Rovněž anulovala výsledky metropolitních primátorských voleb v Istanbulu a nařídila jejich opakování na 23. června. Tato rozhodnutí Nejvyšší volební rady opakovat volby v Istanbulu a uvést do funkce starostů některých obcí na jihovýchodě země kandidáty, kteří skončili až na druhém místě, vyvolávají vážné znepokojení, pokud jde o dodržování legality a integrity volebního procesu a nezávislost této instituce na politickém tlaku. Jdou proti samotnému jádru demokratického volebního procesu, jímž je zajistit, aby zvítězila vůle občanů.

Závažně se zhoršila situace v oblasti svobody projevu, shromažďování a sdružování. Turecko musí zlepšit a zefektivnit ochranu základních práv a schválit a provést komplexní a důvěryhodnou reformu soudnictví, která obnoví jeho nezávislost.

Silné zhoršování situace pokračovalo i v tureckém hospodářství, což prohloubilo obavy ohledně fungování tržního hospodářství země. Turecké úřady při řešení silných tlaků na národní měnu přijaly řadu politických opatření, která negativně ovlivnila fungování trhů. Byla sice přijata pozitivní opatření ke zlepšení podnikatelského prostředí, investory však dále odrazovaly obavy spojené s dodržováním zásad právního státu.

Prohlášení EU a Turecka z března 2016 nadále přináší výsledky a obě strany se zavázaly k jeho provádění. Intenzivnější činnost Turecka má podíl na klesajícím trendu nelegálního překračování hranic z Turecka do EU od doby, kdy toto prohlášení vstoupilo v platnost. Turecko nadále s mimořádným úsilím poskytovalo rozsáhlou humanitární pomoc a podporu více než 3,6 milionu uprchlíků ze Sýrie a přibližně 370 000 uprchlíků z dalších zemí. Turecko a EU dále rozvíjely plodnou spolupráci v rámci nástroje pro uprchlíky v Turecku. Do května 2019 bylo z 6 miliard EUR uvolněných Evropskou unií zahájeno více než 80 projektů.

Turecko uvítalo obnovené úsilí OSN o konzultace se zúčastněnými stranami ohledně možného obnovení jednání o Kypru. Je důležité udržet pokrok, kterého bylo pod vedením OSN při jednáních o urovnání kyperské otázky zatím dosaženo, a pokračovat v přípravách na komplexní, spravedlivé a proveditelné řešení, včetně jeho vnějších aspektů. Pokračující angažovanost Turecka a jeho přínos k těmto jednáním budou mít velký význam.

Vzhledem ke krokům a prohlášením Turecka, které zpochybňovaly právo Kyperské republiky na využívání zdrojů uhlovodíků v její výlučné ekonomické zóně, se zvýšilo napětí v regionu ohledně výhledu na průzkum ložisek uhlovodíků u pobřeží Kypru. Napětí dále vyhrotil fakt, že v květnu 2019 Turecko vyslalo do výlučné ekonomické zóny Kyperské republiky vrtnou plošinu v doprovodu vojenských plavidel. Komise připomíná prohlášení Evropské rady z března 2018, které důrazně odsoudilo pokračující protiprávní jednání Turecka ve východním Středomoří a Egejském moři. Rovněž připomněla povinnost Turecka dodržovat mezinárodní právo a zachovávat dobré sousedské vztahy a vyzvala tuto zemi, aby respektovala svrchovaná práva Kypru provádět průzkum svých přírodních zdrojů a tyto zdroje využívat v souladu s právem EU a mezinárodním právem. V březnu 2019 vyzvala EU Turecko, aby se zdrželo veškerých takových protiprávních akcí, na něž by musela reagovat patřičným způsobem a v plné solidaritě s Kyprem.

Turecko musí urychleně splnit svůj závazek zajistit úplné a nediskriminační provádění dodatkového protokolu k dohodě o přidružení mezi EU a Tureckem a odstranit všechny překážky volného pohybu zboží, včetně omezení přímého dopravního spojení s Kyprem. V narovnávání dvoustranných vztahů s Kyperskou republikou nedošlo k žádnému pokroku.

Pokračovala operativní spolupráce s Řeckem v oblasti migrace. Napětí v Egejském moři a ve východním Středomoří však podkopávalo regionální stabilitu a bezpečnost. Turecko opakovaně a s rostoucí intenzitou narušovalo teritoriální vody a vzdušný prostor Řecka a Kypru. Zlepšily se dvoustranné vztahy s několika členskými státy EU, zejména s Rakouskem, Německem a Nizozemskem.

7. **Černá Hora** otevřela v roce 2018 další dvě kapitoly jednání. Jejich celkový počet se tím zvýšil na 32 otevřených kapitol, přičemž tři z nich jsou prozatímně uzavřeny. Hlavní prioritou a dalším milníkem je splnění prozatímních kritérií pro dodržování zásad právního státu stanovených v kapitolách 23 a 24. Po více než pěti letech práce Černá Hora významně pokročila v reformě příslušného právního a institucionálního rámce, přičemž ve většině oblastí se již objevily prvotní výsledky. Jakmile budou prozatímní kritéria splněna, bude EU moci stanovit kritéria pro uzavření kapitol a v rámci toho jasně definovat požadavky týkající se právního státu, které musí Černá Hora před uzavřením příslušných kapitol splnit. Černá Hora však může do této nové fáze v procesu přistoupení vstoupit až po vyřešení zbývajících nedostatků, zejména v kritických oblastech svobody sdělovacích prostředků, boje proti korupci a obchodování s lidmi. Pokrok v plnění kapitol týkajících se právního státu bude i nadále určovat celkové tempo přístupových jednání.

Po posledních podzimních volbách v roce 2016 zůstává politická scéna v Černé Hoře polarizována a opozice do značné míry pokračuje v bojkotu parlamentu. Obvinění z korupce a nezákonného financování politických stran na počátku roku 2019 vyvolala pokojné protesty občanů. Navrátit politickou debatu do parlamentu je odpovědností všech stran. Dočasný parlamentní výbor pro další reformu volebních a jiných právních předpisů musí ještě dosáhnout výsledků, a to prostřednictvím diskuse všech stran. Značného pokroku bylo dosaženo, pokud jde o plánování politiky, nábor pracovníků na základě zásluh a racionalizaci organizace státní správy. Jako zvláště problematické se nicméně stále jeví odpolitizování veřejné služby, a to i na místní úrovni. Země posílila svůj právní rámec v oblasti migrace a azylu. Ekonomika Černé Hory nadále rostla stabilním tempem. Úroveň veřejného dluhu však dosáhla nového rekordu. Rozvoji soukromého sektoru stále bránily nedostatky v podnikatelském prostředí a soudnictví i vysoká míra neformální ekonomiky, což je odrazem nedostatečné implementační kapacity hlavních státních institucí odpovědných za prosazování právního státu a hospodářské soutěže.

8. **Srbsko** zahájilo ve sledovaném období jednání o čtyřech kapitolách. Celkový počet se tím zvýšil na šestnáct otevřených kapitol, z nichž dvě jsou prozatímne uzavřeny. Zásadní význam má pokrok v oblasti právního státu a normalizace vztahů s Kosovem, jež budou i nadále určovat celkové tempo přístupových jednání. Chce-li Srbsko zachovat celkovou vyváženost svých jednání o přistoupení k EU, musí výrazně urychlit tempo reforem právního státu, zejména pokud jde o nezávislost soudnictví, boj proti korupci, svobodu sdělovacích prostředků, vnitřní řešení válečných zločinů a boj proti organizované trestné činnosti.

Srbská politická scéna se vyznačuje stále větší polarizací a zužováním prostoru pro různá politická stanoviska. Je nezbytně nutné vytvořit více prostoru pro skutečnou diskusi napříč politickým spektrem, aby mohl být dosažen široký proevropský konsensus, který má pro pokrok této země na její cestě do EU zásadní význam. V březnu 2019 začalo několik opozičních stran bojkotovat parlament. Postupy vládnoucí koalice v parlamentu přinesly zhoršení legislativní debaty a kontroly a podkopání dohledu, který vykonává parlament nad výkonnou mocí. V prosinci 2018 vypukly v Bělehradě týdenní protivládní protesty vyvolané útokem na vůdce opoziční strany. Ačkoli v souvislosti se svobodou projevu celkově nedošlo k žádnému pokroku, nová mediální strategie byla navržena transparentním a inkluzivním způsobem. Vzhledem k závažným problémům v této oblasti musí být nyní co nejrychleji schválena a implementována. Určitého pokroku bylo dosaženo ve sféře poskytování služeb občanům, je však nutná profesionalizace a odpolitizování veřejné správy. Zásadní je schopnost Srbska přilákat a udržet ve veřejné správě zabývající se unijní tematikou kvalifikované pracovníky. Cílem probíhající ústavní reformy postavené na vládním návrhu z října 2018 je zejména posílit záruky nezávislosti soudnictví v souladu s evropskými normami. Hospodářské reformy i nadále přinášely výsledky, zejména pokud šlo o makroekonomickou stabilizaci. Cenový tlak byl nadále nízký a výkonnost trhu práce se zlepšila. Hlavní strukturální reformy veřejné správy, daňového orgánu a státních podniků však pokročily jen pomalu. Soukromý sektor stále oslabují nedostatky v oblasti právního státu a v prosazování spravedlivé hospodářské soutěže. Srbsko nadále významně přispívalo k řízení smíšených migračních toků směřujících do EU.

Země se dále aktivně účastnila dialogu s Prištinou, který zprostředkovala EU, a to i přes zavedení cel Kosovem. Srbsko musí nadále vyvíjet podstatné úsilí a zejména v rámci svých mezinárodních vztahů přispět k vytvoření příznivého prostředí pro uzavření komplexní právně závazné dohody s Kosovem. Tato dohoda je nezbytně nutná a má klíčový význam pro to, aby Srbsko a Kosovo mohly pokročit ve svém evropském směřování.

9. **Severní Makedonie** učinila ohromný pokrok ke svému strategickému cíli integrace do EU a NATO. Země prokázala odhodlání pokročit v programu reforem EU a dosáhla hmatatelných a trvalých výsledků, zejména v plnění podmínek pro zahájení přístupových jednání, jak byly stanoveny v závěrech Rady z června 2018. Ve sledovaném období vláda a postupně také opozice setrvale prokazovaly politickou vůli k dosažení pokroku a navzdory politickým výzvám došlo k pozitivnímu posunu v myšlení. Udržitelnost těchto strukturálních reforem je dlouhodobý proces, který vyžaduje neustálou angažovanost. Příslušné legislativní změny v uvedených oblastech byly provedeny převážně inkluzivním a transparentním způsobem a za účasti opozice, občanské společnosti a mezinárodních partnerů. Prvních konkrétních výsledků bylo dosaženo při posilování nezávislosti soudnictví a bilance vyšetřování, stíhání a vydávání pravomocných odsouzení v případech korupce a organizované trestné činnosti, a to i na vysoké úrovni. Tyto snahy musí pokračovat v nezmenšené míře a transparentním způsobem, aby bylo zajištěno

profesionální a nestranné fungování soudní moci. Státní komise pro předcházení korupci podnikla důležité kroky k aktivnímu boji proti tomuto fenoménu, jemuž podléhají i vysocí státní úředníci napříč celým politickým spektrem. Ve spolupráci s NATO a strategickými partnery byly zavedeny záruky v oblasti zpravodajských a bezpečnostních služeb, aby se zabránilo opakovanému výskytu závažných problémů z minulosti. Pracuje se na zlepšení profesionalizace veřejné správy a státní komise pro předcházení korupci podnikla kroky v případech údajně zpolitizovaného jmenování osob do funkcí. Celkově došlo k obnovení systému brzd a protivah a konsolidaci demokracie a právního státu v zemi. Prezidentské volby, které se konaly 21. dubna a 5. května 2019, proběhly klidně, mírumilovně a transparentně. Historická dohoda dosažená s Řeckem ukončila dlouhodobý spor a je příkladem usmíření jak pro tento region, tak Evropu jako celek. Komise se těší na pokračující provádění dohody o přátelství s Bulharskem. Po letech stagnace se v roce 2018 obnovil hospodářský růst, který dosáhl 2,7 %, a dále klesala nezaměstnanost, jež se ale drží na vysoké úrovni. Vláda schválila reformu zdanění příjmů a penzijní reformu a podnikla další kroky ke zlepšení správy veřejných financí a zvýšení transparentnosti. Nedostatek dovedností, strukturální problémy v podnikatelském prostředí a nízké investice do infrastruktury však snižují konkurenceschopnost domácích společností a brání jejich začlenění do globálních hodnotových řetězců.

S ohledem na zásadní pokrok, jehož bylo dosaženo, a na splnění podmínek, které byly v červnu 2018 jednomyslně stanoveny Radou, Komise doporučuje, aby Rada nyní zahájila přístupová jednání se Severní Makedonií. Na podporu pokračujících reforem by Komise u této země uplatnila posílený přístup ke kapitolám jednání týkajícím se soudnictví a základních práv a rovněž spravedlnosti, svobody a bezpečnosti.

10. **Albánie** nadále dosahuje dobrého pokroku a prokazuje své neutuchající odhodlání pokročit v agendě EU. Podařilo se jí dosáhnout hmatatelných a trvalých výsledků, zejména pokud jde o podmínky stanovené v závěrech Rady z června 2018 pro zahájení přístupových jednání, a to v trvale polarizované politické atmosféře. Opoziční strany, z nichž většina se v únoru 2019 vzdala parlamentního mandátu, by se měly znovu konstruktivně zapojit do demokratických institucí a zavázat se k širokému evropskému konsensu. Plynule pokračuje reforma soudnictví, která vykazuje celkově dobrý pokrok a staví základy pro významné posílení tohoto sektoru a upevnění jeho nezávislosti, nestrannosti, profesionality a odpovědnosti. Konkrétních výsledků bylo dosaženo při novém hodnocení všech soudců a státních zástupců (prověřování). Institucionální restrukturalizace soudnictví také pokračovala. Byly zřízeny nové orgány pro nezávislou samosprávu soudnictví a v návaznosti na to i specializované soudní a vyšetřovací orgány pro boj proti organizované trestné činnosti a korupci. Rozhodné úsilí bylo dále vynakládáno v boji proti korupci a organizované trestné činnosti, a to i v boji proti obchodování s drogami a pěstování drog, což přineslo dobré výsledky z hlediska proaktivního vyšetřování, stíhání a vydávání odsouzení. V posledních letech Albánie vytrvale prokazovala pevné odhodlání potírat produkci konopí a obchod s ním. Zintenzivnila se rovněž mezinárodní policejní spolupráce, zejména s členskými státy EU, která přinesla řadu úspěšných rozsáhlých operací donucovacích orgánů a zatčení a stíhání vůdců organizované kriminální sítě. Dlouhodobým problémem, který i nadále vyžaduje intenzivnější důsledné úsilí Albánie, včetně operativní spolupráce s členskými státy EU, zůstává dosahování solidních výsledků v proaktivním vyšetřování, stíhání a vydávání odsouzení v boji proti korupci na všech úrovních a v boji proti organizované trestné činnosti.

Pokračovala též reforma veřejné správy, jejímž obecným cílem je zvýšení profesionality a transparentnosti přijímacích řízení pro veřejnou službu a zlepšení tvorby politik

prostřednictvím konsolidace struktur pro koordinaci odvětví a vytvoření regulačního rámce pro posuzování dopadů. Nadále se uskutečňovala opatření k posílení účinné ochrany lidských práv, včetně práv příslušníků menšin a Romů, a byly prováděny politiky zaměřené proti diskriminaci. Hospodářský růst vzrostl z 3,8 % v roce 2017 na 4,2 % v roce 2018 a nezaměstnanost a rozpočtový schodek se snížily, i když zůstávají vysoké. Nedostatek výrobního know-how, nízká úroveň vzdělání a omezený přenos technologií však snižují konkurenceschopnost země a brání jejímu začlenění do mezinárodních hodnotových řetězců.

S ohledem na zásadní pokrok, jehož bylo dosaženo, a na splnění podmínek, které byly v červnu 2018 jednomyslně stanoveny Radou, Komise doporučuje, aby Rada nyní zahájila přístupová jednání s Albánií. Na podporu pokračujících reforem by Komise u této země uplatnila posílený přístup ke kapitolám jednání týkajícím se soudnictví a základních práv a rovněž spravedlnosti, svobody a bezpečnosti. Je třeba, aby Albánie i nadále dosahovala dobrých výsledků v oblasti boje proti korupci na všech úrovních a v boji proti organizované trestné činnosti. Pro zachování a upevnění pokroku, jehož země dosáhla, je rovněž nezbytný silnější národní konsensus ohledně hlavní priority, jíž je integrace do EU, překonání současné polarizace a prokázání politické vůle přes stranické rozdíly.

11. V **Kosovu** se celková politická situace jevila jako problematická. Pokrok u některých klíčových reforem souvisejících s EU byl zatlačen do pozadí rozhodnutím vlády uložit 100% clo na dovoz ze Srbska a Bosny a Hercegoviny, což je v rozporu se Středoevropskou dohodou o volném obchodu a s duchem dohody o stabilizaci a přidružení. Kosovo by mělo toto opatření urychleně odvolat a zaměřit se na provádění dohody o stabilizaci a přidružení, jež vyžaduje silnou shodu napříč politickým spektrem. Dále by mělo Kosovo účinně provádět nedávno přijaté právní předpisy v oblasti právního státu a veřejné správy a dokončit provádění evropského programu reforem. Je třeba vyvinout značné úsilí, aby se zabránilo politickému zasahování do přijímání vyšších státních úředníků, a koordinovaněji postupovat v boji proti korupci a organizované trestné činnosti. Jmenování osob, které byly odsouzeny za válečné zločiny nebo korupci či organizovanou trestnou činnost, do veřejných funkcí je v rozporu s evropskými hodnotami. Je nutné rázně řešit vysokou míru korupce a organizované trestné činnosti, a to i na severu Kosova. Určitého pokroku bylo dosaženo v hospodářství, které vykazuje trvalý růst a jisté zlepšení podnikatelského prostředí. Je však třeba přijmout opatření ke zvýšení výkonu hospodářství a míry zaměstnanosti, aby se zajistilo dodržování stávajících fiskálních pravidel v rozpočtu a vyřešil problém neformální ekonomiky.

V červenci 2018 Komise potvrdila, že Kosovo splnilo všechna kritéria pro uvolnění vízového režimu schválená Radou. V březnu 2019 Evropský parlament v prvním čtení podpořil návrh Komise na uvolnění vízového režimu. Tímto návrhem se nyní zabývá Rada, která by jej měla prioritně projednat. Kosovo by mělo nadále usilovat o dodržování všech kritérií, zejména v oblasti právního státu a migrace.

Celkově se Kosovo aktivně účastnilo dialogu s Bělehradem, který zprostředkovává EU. Kosovo musí vyvinout další podstatné úsilí a přispět k vytvoření příznivého prostředí pro uzavření komplexní právně závazné dohody se Srbskem. Tato dohoda je nezbytně nutná a má klíčový význam pro to, aby Kosovo a Srbsko mohly pokročit ve svém evropském směřování. Kosovská vláda musí zrušit cla na dovoz ze Srbska a Bosny a Hercegoviny.

IV. PŘÍLOHY

- 1. Závěr a doporučení obsažené ve stanovisku Komise k žádosti Bosny a Hercegoviny o členství v Evropské unii**
- 2. Shrnutí zjištění zpráv**
- 3. Provádění strategie pro západní Balkán a Sofijského programu priorit: větší angažovanost EU**
- 4. Statistická příloha**

PŘÍLOHA 1 – Závěr a doporučení obsažené ve stanovisku Komise k žádosti Bosny a Hercegoviny o členství v Evropské unii

Bosna a Hercegovina zatím jen nedostatečně plní kritéria týkající se institucionální stability, která zaručuje demokracii, právní stát, lidská práva a respektování a ochranu menšin, stanovená Evropskou radou v roce 1993 na zasedání v Kodani. Aby mohla všechna tato kritéria splnit, musí země vynaložit značné úsilí a uvedenou institucionální stabilitu posílit. Bosna a Hercegovina potřebuje sladit ústavní rámec s evropskými normami a zajistit funkčnost svých institucí tak, aby mohla převzít závazky vyplývající z členství v EU. I když je její decentralizovaná státní struktura s členstvím v EU slučitelná, bude muset Bosna a Hercegovina své instituce reformovat, aby se mohla účinně zapojit do rozhodování na úrovni EU a plně provádět a prosazovat *acquis*.

Bosna a Hercegovina potřebuje zlepšit volební systém a fungování soudnictví. Měla by rovněž zlepšit předcházení korupci a organizované trestné činnosti, včetně praní peněz a terorismu, a boj proti nim a zajistit účinné fungování systému správy hranic, migračního a azylového systému. Dále musí posílit ochranu základních práv všech občanů, což zahrnuje vytvoření příznivého prostředí pro občanskou společnost, usmíření a rovněž ochranu a začlenění zranitelných skupin. Též musí dokončit zásadní kroky v reformě veřejné správy.

Pokud jde o hospodářská kritéria, dosáhla Bosna a Hercegovina určitého stupně makroekonomické stability. Aby se však stala fungujícím tržním hospodářstvím, což je jedno z kritérií stanovených Evropskou radou na zasedání v Kodani v roce 1993, musí se zaměřit zejména na zrychlení rozhodovacích postupů a zlepšení jak podnikatelského prostředí, tak účinnosti a transparentnosti veřejného sektoru, zejména veřejných podniků. Země by měla odstranit překážky bránící řádnému fungování tržních mechanismů, jako je například slabý právní stát, značná byrokracie, korupce, zdoluhavé a příliš složité administrativní postupy a vysoká roztržitost vnitřního trhu. Aby se Bosna a Hercegovina mohla ve střednědobém horizontu vyrovnat s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci Unie, musí věnovat zvláštní pozornost nízké kvalitě vzdělávání a nedostatečné orientaci na potřeby trhu práce, kvalitě fyzického kapitálu, jako je dopravní a energetická infrastruktura, jež jsou stále málo rozvinuté, a tomu, že se hospodářská struktura země přizpůsobuje jen pomalu.

Bosna a Hercegovina musí zlepšit svou bilanci plnění závazků vyplývajících z dohody o stabilizaci a přidružení, zejména s ohledem na parlamentní rozměr dohody a prostřednictvím schválení národního plánu pro přijetí *acquis* EU.

Pokud jde o celkovou úroveň připravenosti přijmout závazky vyplývající z členství v EU, je Bosna a Hercegovina teprve na počátku a musí výrazně zintenzivnit proces harmonizace právních předpisů s *acquis* EU i provádění a prosazování souvisejících právních předpisů. Je nezbytné zaměřit se na oblasti, jako je volný pohyb zboží, právo usazování a volný pohyb služeb, informační společnost a média, zemědělství a rozvoj venkova, rybolov, dopravní politika, energetika, hospodářská a měnová politika, statistika, sociální politika a zaměstnanost, politika v oblasti podnikání a průmyslu, regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů, vzdělávání a kultura, ochrana spotřebitele a zdraví a finanční kontrola.

Přistoupení Bosny a Hercegoviny by mělo na politiku Evropské unie celkově omezený dopad a neovlivnilo by schopnost Unie udržovat a zesilovat svůj vlastní rozvoj. Zároveň by problémy zjištěné v Bosně a Hercegovině v souvislosti s funkčností, zejména vnitřní rozhodovací proces a řada nejasně vymezených kompetencí na různých úrovních veřejné správy a jejich překrývání, mohly negativně ovlivnit rozhodovací proces na úrovni EU, zejména v záležitostech vyžadujících jednomyslné rozhodování členských států EU. Aby

mohla splnit požadavky na členství v EU a převzít související závazky, měla by se Bosna a Hercegovina řešení problematiky funkčnosti věnovat.

Podle názoru Komise by jednání o přistoupení k Evropské unii měla být s Bosnou a Hercegovinou zahájena, jakmile země dosáhne nezbytného stupně souladu s kritérii pro členství, především s kodaňskými politickými kritérii vyžadujícími institucionální stabilitu, která zaručuje zejména demokracii a právní stát. Bosna a Hercegovina bude muset zásadním způsobem zlepšit svůj legislativní a institucionální rámec, aby dokázala splnit následující klíčové priority:

Demokracie/funkčnost

1. Zabezpečit, aby volby probíhaly v souladu s evropskými normami, a to tak, že budou prováděna doporučení OBSE/ODIHR a příslušná doporučení Benátské komise, čímž se zajistí transparentnost financování politických stran a konání obecních voleb v Mostaru.
2. Zajistit výsledky, pokud jde o fungování mechanismu pro koordinaci záležitostí EU na všech úrovních, a to i prostřednictvím vypracování a přijetí národního programu pro přijetí *acquis* EU.
3. Zajistit řádné fungování Parlamentního výboru pro stabilizaci a přidružení.
4. Zásadním způsobem zlepšit institucionální rámec, a to i na ústavní úrovni, s cílem:
 - a) zajistit právní jistotu ohledně rozdělení pravomocí na všech úrovních veřejné správy;
 - b) zavést substituční ustanovení, které státu při přistoupení umožní dočasně vykonávat pravomoci jiných úrovní veřejné správy, aby se předešlo porušení právních předpisů EU a dosáhlo jejich nápravy;
 - c) zaručit nezávislost soudnictví, včetně samosprávného orgánu (Vysoké rady pro soudnictví a státní zastupitelství);
 - d) reformovat Ústavní soud, včetně řešení otázky mezinárodních soudců, a zajistit prosazování jeho rozhodnutí;
 - e) zaručit právní jistotu, a to i prostřednictvím zřízení justičního orgánu pověřeného zajištěním jednotného výkladu práva v celé Bosně a Hercegovině;
 - f) zajistit rovnost a nediskriminaci občanů, zejména s ohledem na judikaturu ESLP ve věci Sejdić-Finci;
 - g) zajistit, aby všechny správní orgány pověřené prováděním *acquis* ctily výhradně zásadu profesionality, a odstranit z jejich rozhodovacího postupu právo veta, v souladu s *acquis*.
5. Přijmout konkrétní kroky na podporu prostředí, které napomáhá k usmíření, a tím k překonání dědictví války.

Právní stát

6. Zlepšit fungování soudnictví přijetím nových právních předpisů o Vysoké radě pro soudnictví a státní zastupitelství, jakož i soudů Bosny a Hercegoviny v souladu s evropskými normami.
7. Zlepšit předcházení korupci a organizované trestné činnosti a boj proti ní, včetně praní peněz a terorismu, a to zejména:
 - a) přijetím a prováděním právních předpisů o střetu zájmů a ochraně oznamovatelů;
 - b) zajištěním účinného fungování a koordinace protikorupčních orgánů;
 - c) harmonizací právních předpisů a posílením kapacit v oblasti zadávání veřejných zakázek;
 - d) zajištěním účinné spolupráce mezi donucovacími orgány a se státními zastupitelstvími;

- e) prokázáním pokroku při dosahování konkrétních výsledků v oblasti proaktivního vyšetřování, potvrzených obvinění, stíhání a pravomocných rozsudků ve věcech organizované trestné činnosti a korupce, a to i na vysoké úrovni;
 - f) odpolitizováním a restrukturalizací veřejných podniků a zajištěním transparentnosti privatizačních procesů.
8. Zajistit účinnou koordinaci kapacit pro správu hranic a řízení migrace na všech úrovních a zajistit fungování azylového systému.

Základní práva

- 9. Posílit ochranu práv všech občanů, zejména zajištěním provádění právních předpisů o nediskriminaci a rovnosti žen a mužů.
- 10. Zajistit právo na život a zákaz mučení, zejména a) zrušením odkazu na trest smrti v ústavě Republiky srbské a b) stanovením národního preventivního mechanismu proti mučení a špatnému zacházení.
- 11. Vytvořit příznivé prostředí pro občanskou společnost, zejména prosazováním evropských norem týkajících se svobody sdružování a svobody shromažďování.
- 12. Zaručit svobodu projevu a sdělovacích prostředků a ochranu novinářů, zejména a) zajištěním příslušných navazujících kroků justice v souvislosti s hrozbami a útoky vůči novinářům a pracovníkům sdělovacích prostředků a b) zajištěním finanční udržitelnosti systému veřejnoprávního vysílání.
- 13. Zlepšit ochranu a začlenění zranitelných skupin, zejména osob se zdravotním postižením, dětí, osob LGBTI, příslušníků romské komunity, zadržovaných osob, migrantů a žadatelů o azyl, jakož i vysídlených osob a uprchlíků, v souladu s cílem uzavření přílohy VII Daytonské mírové dohody.

Reforma veřejné správy

- 14. Dokončit nezbytné kroky reformy veřejné správy s cílem zlepšit její celkové fungování a zajistit profesionální a odpolitizovanou veřejnou službu a koordinovaný celonárodní přístup k tvorbě politik.

Komise vybízí Bosnu a Hercegovinu, aby na všech úrovních veřejné správy schválila a provedla opatření socioekonomických reforem v souladu s politickými pokyny programu hospodářských reforem.

Komise Bosnu a Hercegovinu rovněž vybízí, aby se nadále účastnila regionální spolupráce a rozvíjela dvoustranné vztahy se sousedními zeměmi, a to i prostřednictvím uzavírání dohod o hranicích, a usilovala o trvalé usmíření v zemích západního Balkánu.

Komise doporučuje Radě, aby toto stanovisko a opatření navazující na výše uvedené klíčové priority projednala po sestavení vlád v Bosně a Hercegovině.

Komise bude sledovat pokrok Bosny a Hercegoviny podle institucionálního rámce dohody o stabilizaci a přidružení a bude tuto zemi nadále finančně podporovat z nástroje předvstupní pomoci.

Komise předloží zprávu o Bosně a Hercegovině v rámci balíčku týkajícího se rozšíření pro rok 2020, který přezkoumá provádění výše uvedených klíčových priorit s ohledem na další kroky této země na její cestě do EU.

PŘÍLOHA 2 – Shrnutí zjištění zpráv

Turecko

Výjimečný stav zavedený 15. července 2016 v návaznosti na pokus o státní převrat skončil 18. července 2018, kdy uplynulo jeho poslední prodloužení, turecký parlament však okamžitě nato přijal zákon, jímž byla řada prvků výjimečného stavu zachována na další tři roky. Tento zákon omezuje některé základní svobody, umožňuje zejména propouštět úředníky veřejné správy (včetně soudců) a prodlužovat zadržení, omezovat svobodu pohybu a veřejného shromažďování a rozšiřuje pravomoci vládou jmenovaných guvernérů v provinciích.

EU, která pokus o státní převrat bezprostředně a ostře odsoudila, zopakovala svou plnou podporu demokratickým orgánům této země a uznala legitimní potřebu Turecka přijmout rychlá a přiměřená opatření v reakci na takovou závažnou hrozbu. Široký rozsah a kolektivní povaha opatření přijatých v rámci výjimečného stavu od pokusu o státní převrat, jako například rozsáhlé propouštění, zatýkání a zadržování, však i nadále vzbuzovaly velmi vážné znepokojení.

Během výjimečného stavu bylo vydáno 36 dekretů, které omezují některá občanská a politická práva, jakož i práva na obhajobu, rozšiřují pravomoci policie a pravomoci státních zástupců v oblasti vyšetřování a stíhání, a předpokládají též propuštění více než 152 000 úředníků, včetně akademických pracovníků, učitelů a veřejných činitelů.

Ústavní soud rozhodl, že nemá mandát pro přezkum legality dekretů využívajících zákonné pravomoci vydaných během výjimečného stavu. Parlament jich přezkoumal 32. V květnu 2017 zřídily turecké orgány vyšetřovací komisi pro opatření v rámci výjimečného stavu, jež má za úkol přezkoumat všechny stížnosti jednotlivě.

Do května 2019 bylo podáno 126 600 žádostí. Vyšetřovací komise jich přezkoumala 70 406 a pouze 5 250 z nich vedlo k návratu na původní místo, zatímco 65 156 stížností bylo zamítnuto. Celkem 55 714 žádostí zatím nebylo projednáno. Míra zpracovávání žádostí vzbuzuje obavy ohledně toho, zda jsou případy posuzovány jednotlivě. Jelikož neprobíhají žádná slyšení, žadatelům obecně chybí procesní záruky a rozhodnutí jsou přijímána na základě písemných dokumentů týkajících se původního propuštění, a toto vše zpochybňuje, do jaké míry je vyšetřovací komise účinným opravným prostředkem.

Ukončením výjimečného stavu stáhlo Turecko své odchylky od provádění Evropské úmluvy o lidských právech a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR). Úplný postup monitorování, který v dubnu 2017 znovu zahájilo Parlamentní shromáždění Rady Evropy, zůstává nicméně zachován.

Kromě zřízení vyšetřovací komise pro opatření v rámci výjimečného stavu se schopnost Turecka zajistit účinný vnitrostátní právní prostředek ve smyslu Evropského soudu pro lidská práva dále zhoršovala. Několik rozhodnutí soudu, která byla pro prominentní obžalované, včetně obránců lidských práv, příznivá, bylo urychleně změněno jiným, nebo dokonce týmž soudem, v některých případech po připomínkách ze strany výkonné moci.

Mnoho obránců lidských práv, aktivistů občanské společnosti, pracovníků médií, členů akademické obce, politiků, lékařů, právníků, soudců a leseb, gayů, bisexuálů, transgender a intersexuálních osob (LGBTI) je stále zadržováno – někdy bez obvinění – a je proti nim vedena očerňující kampaň ze strany sdělovacích prostředků a vysoce postavených politiků. Prostor pro organizace občanské společnosti působící v oblasti základních práv a svobod se dále zmenšil, což je ilustrováno zejména zavedením dalších administrativních překážek. Organizacím zabývajícím se právy, které byly uzavřeny za výjimečného stavu, nebyl v souvislosti s konfiskacemi nabídnut žádný právní opravný prostředek. Od října 2018 jsou

organizace občanské společnosti v návaznosti na změnu jednacího řádu parlamentu vyloučeny z legislativního konzultačního procesu v parlamentních výborech. Neexistují inkluzivní mechanismy pro co nejširší konzultace napříč společností.

Turecko se musí ještě zabývat klíčovými doporučeními Rady Evropy a jejích orgánů. Obvinění z protiprávního jednání musí být stanovena transparentními postupy a na individuálním základě. Trestní odpovědnost jednotlivce lze stanovit pouze tehdy, pokud se bude zcela dodržovat princip oddělení složek moci, plná nezávislost soudnictví a právo každého na spravedlivý proces.

Nový prezidentský systém soustředil moc do rukou výkonné moci a zásadním způsobem omezil legislativní a kontrolní funkce parlamentu. Od července 2018 přijal parlament 17 právních předpisů, včetně kontroverzních změn svého jednacího řádu. Ministři již nepředstupují před poslance parlamentu, kteří mohou pokládat pouze písemné otázky.

Sílicí politická polarizace, zejména před březnovými komunálními volbami v roce 2019, i nadále brání konstruktivnímu parlamentnímu dialogu. Pokračuje marginalizace opozice, především lidové demokratické strany (HDP), a řada zákonodárců náležejících k HDP je zadržována. Dlouhodobé nedostatky systému poslanecké imunity dosud nebyly vyřešeny.

Prezidentské a parlamentní volby v červnu 2018 a komunální volby v březnu 2019 se vyznačovaly výraznou účastí. Přestože kandidáti neměli dostatečné podmínky pro rovnou soutěž, měli voliči skutečnou možnost volby. Vládnoucí strana měla významnou výhodu, což se odráželo i v nepřiměřeně velkém zájmu veřejných a soukromých sdělovacích prostředků nakloněných vládě. Po komunálních volbách Nejvyšší volební rada prohlásila, že čtyři zvolení starostové a členové obecních zastupitelstev na jihovýchodě Turecka nejsou způsobilí k výkonu funkce, přestože jejich kandidatury byly před volbami schváleny. Rovněž anulovala výsledky metropolitních primátorských voleb v Istanbulu a nařídila jejich opakování na 23. června. Tato rozhodnutí Nejvyšší volební rady opakovat volby v Istanbulu a uvést do funkce starostů některých obcí na jihovýchodě země kandidáty, kteří skončili až na druhém místě, vyvolávají vážné znepokojení, pokud jde o dodržování legality a integrity volebního procesu a nezávislost této instituce na politickém tlaku. Jsou v rozporu s hlavním cílem demokratického volebního procesu, jímž je zajistit, aby zvítězila vůle občanů. Proti anulování výsledků metropolitních primátorských voleb v Istanbulu a jejich opakování ostře protestovaly opoziční strany.

Plný vstup prezidentského systému v platnost přetvořil výkonnou moc a státní správu. Prezidentský systém, včetně zrušení postu předsedy vlády a dalších funkcí, například náměstků ministrů, vedl k větší politizaci veřejné správy. Prezident má nyní pravomoc jmenovat ředitele velké většiny veřejných regulačních orgánů.

Pokračující zatýkání a propouštění místních politiků a jmenování správců, jakož i svévolná povaha těchto jmenování připravily před březnovými komunálními volbami v roce 2019 voliče o politickou reprezentaci na místní úrovni a vážně hrozilo, že poškodí místní demokracii.

Vláda přepracovala právní rámec upravující vztahy mezi civilní a vojenskou sférou a významně zvýšila moc výkonné složky nad armádou, čímž posílila civilní dohled. V rámci ústavních změn byly fakticky zrušeny vysoké vojenské soudy, ale vojsko a zpravodajské služby i nadále nemají dostatečnou odpovědnost vůči parlamentu a bezpečnostní pracovníci stále požívají široké právní ochrany. Parlamentní komise pro dohled nad prosazováním práva zůstává neefektivní. Právní rámec pro dohled nad vojenskými výdaji se stále nezlepšil.

Situace na jihovýchodě země byla i přes lepší bezpečnostní prostředí stále problematická. Vláda pokračovala v bezpečnostních operacích kvůli opakujícím se násilným aktům ze strany

Kurdské strany pracujících (PKK), která zůstává na seznamu EU uvádějícím osoby, skupiny a subjekty zapojené do teroristických činů. Přestože má vláda legitimní právo na boj proti terorismu, je rovněž odpovědná za to, že se tak děje v souladu se zásadami právního státu, lidskými právy a základními svobodami. Protiteroristická opatření musí být přiměřená. I přes určitou obnovu obdrželo kompenzaci jen několik vnitřně vysídlených osob. Nedošlo k žádnému znatelnému vývoji ohledně obnovení důvěryhodného politického postupu k dosažení mírového a trvalého řešení.

V oblasti **reformy veřejné správy** je připravenost Turecka na mírně pokročilé úrovni a v oblasti řízení veřejné služby a lidských zdrojů došlo k výraznému zhoršení situace, což ovlivnilo i vývoj politiky a odpovědnost. Změny systému veřejné služby přinesly ještě větší politizaci správy. Jmenování do funkcí ve vrcholném vedení, jež by se zakládala na zásluhách a na soutěži, jsou stále výjimkou. Závažné procedurální nedostatky vyvolávají otázky ohledně toho, do jaké míry lze pro propuštěné veřejné činitele považovat vyšetřovací komisi pro opatření v rámci výjimečného stavu za účinnou právní ochranu.

Připravenost **soudního systému** Turecka je v počáteční fázi. Došlo k dalšímu výraznému zhoršení situace a doporučení z předchozích zpráv nebyla přijata, nebo nebyla provedena. Stále trval politický tlak na soudce a státní zástupce a pokračovaly přesuny velkého počtu soudců a státních zástupců proti jejich vůli. To se neustále negativně odráží na nezávislosti a celkové kvalitě a efektivnosti soudnictví. Znepokojení působí rozsáhlé náborové novinky soudců a státních zástupců v rámci současného systému, neboť nebyly přijaty žádné kroky, jež by řešily neexistenci objektivních, na zásluhách založených, jednotných a předem stanovených kritérií pro nábor a povyšování. Turecká soudní akademie, jež byla během výjimečného stavu uzavřena, byla prezidentským dekretem znovu zřízena. Odrazující účinek propouštění a nucených přesunů soudců a státních zástupců je stále patrný a hrozí, že povede k široké autocenzuře. Nebyla přijata žádná opatření k obnovení právních záruk k zajištění nezávislosti soudnictví na výkonné moci ani k posílení nezávislosti Rady soudců a státních zástupců. V srpnu 2018 byla ohlášena strategie reformy soudnictví na období 2019–2023, zatím však nebyla přijata. Návrh strategie konzultovalo Turecko s Radou Evropy a Komisí.

V oblasti **boje proti korupci** je tato země v počáteční fázi. Došlo ke zhoršení situace vzhledem k tomu, že zrušené preventivní orgány nenahradil nezávislý orgán v souladu s Úmluvou Organizace spojených národů proti korupci, již je Turecko smluvní stranou. Jak právní, tak i institucionální rámec nadále umožňovaly nepřípustný vliv výkonné moci na vyšetřování a trestní stíhání v případech korupce na vysoké úrovni. Legislativní změny plánované v předchozích protikorupčních strategiích nebyly provedeny. Právní předpisy v oblasti zadávání veřejných zakázek jsou stále neslučitelné s *acquis* EU a rozsah odchylek od právních předpisů o zadávání veřejných zakázek se ještě zvětšil. Neexistence silné protikorupční strategie a akčního plánu signalizuje chybějící politickou vůli korupci rozhodně potírat. Neexistuje žádný stálý funkčně nezávislý protikorupční orgán, není zde ani žádné specializované státní zastupitelství, které by vedlo protikorupční vyšetřování, a jen několik specializovaných soudů. Korupce je obecně rozšířená a nadále představuje problém.

V oblasti **boje proti organizované trestné činnosti** je připravenost Turecka na určité úrovni, ale pokrok je obecně omezený. Země musí zlepšit své právní předpisy týkající se kyberkriminality, konfiskace majetku a ochrany svědků. Ochrana údajů v Turecku stále neodpovídá evropským normám a bude třeba ji revidovat, aby se zajistilo provádění momentálně vyjednávané operativní dohody s Europolem. Turecko by mělo vypracovat a zavést komplexnější a soudržnější právní rámec pro konfiskaci výnosů z trestné činnosti a zlepšit svoji schopnost spravovat zmrazená aktiva.

Turecko dosáhlo dobrého pokroku v oblasti **migrační a azylové politiky** a nadále usilovalo o účinné provádění prohlášení EU a Turecka z března 2016. Na klesajícím trendu nelegálního překračování hranic z Turecka na ostrovy v Egejském moři od doby, kdy toto prohlášení vstoupilo v platnost, mělo podíl posílené úsilí tureckých donucovacích orgánů. Turecko nepolevovalo v mimořádném úsilí při poskytování rozsáhlé a bezprecedentní humanitární pomoci a podpory více než 3,6 milionu registrovaných uprchlíků ze Sýrie a přibližně 370 000 registrovaných uprchlíků z dalších zemí, poskytujíc tak útočiště největší komunitě uprchlíků na světě. Turecko zřídilo sedm pracovních skupin k provádění technické práce na zbývajících kritériích dialogu o uvolnění vízového režimu. Nebylo však dosaženo žádného pokroku v harmonizaci turecké vízové politiky se společnou vízovou politikou EU.

Vývoj v oblasti **lidských a základních práv** zůstává výrazně negativní. Právní rámec sice obsahuje obecné záruky dodržování lidských a základních práv, je jej však stále třeba uvést do souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech (EÚLP) a judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (ESLP). Došlo k závažnému zhoršení v oblasti svobody projevu, shromažďování a sdružování a v oblasti procesních a vlastnických práv. Žádných změn nedoznaly právní předpisy zavedené okamžitě po ukončení výjimečného stavu, které odstranily základní záruky ochraňující aktivisty občanské společnosti, obránce lidských práv, novináře, akademické pracovníky a další osoby před porušováním jejich práv. Prosazování práv brání roztržičnost a omezená nezávislost veřejných institucí odpovědných za ochranu těchto práv a svobod a rovněž chybějící nezávislé soudnictví. Práva odborových svazů jsou i nadále vystavena silnému tlaku. Nebyly podniknuty žádné kroky k vyšetřování, stíhání či potrestání těch, kteří se podíleli na hrubém porušování lidských práv v průběhu výjimečného stavu. Ve společnosti panovala atmosféra zastrašování, neboť výjimečný stav posloužil k omezení prostoru pro nesouhlasné či alternativní názory. V prosinci 2018 činil počet osob vězněných bez obvinění nebo čekajících ve vězení na výsledek soudního řízení celkem 57 000 – více než 20 % vězňů. Věznice jsou přeplněné a podmínky se zhoršují. Pokračovala silná omezení svobody projevu a dramaticky zesílila tendence stíhat za urážky prezidenta spisovatele, uživatele sociálních médií a další členy veřejnosti, dokonce i děti. Nedostatečná transparentnost vlastnictví sdělovacích prostředků i nadále zpochybňuje nezávislost redakčních článků. Romové⁸ stále bydlí ve velmi nuzných podmínkách, často postrádají základní veřejné služby a jsou odkázáni na sociální dávky. Projekty obnovy měst se i nadále dotýkají především jejich domovů a k vysídlení nutí celé rodiny. Práva nejzranitelnějších skupin a osob patřících k menšinám je třeba lépe chránit. Genderově podmíněné násilí, diskriminace, nenávistné verbální projevy proti menšinám, trestné činy z nenávisti a porušování lidských práv LGBTI osob budí i nadále vážné znepokojení.

Turecko uvítalo obnovené úsilí OSN o konzultace se zúčastněnými stranami ohledně možného obnovení jednání o Kypru. Vzhledem ke krokům a prohlášením Turecka, které zpochybňovalo právo Kyperské republiky na využívání zdrojů uhlovodíků ve výlučné ekonomické zóně Kypru, vzrostlo napětí v regionu ohledně výhledu na průzkum ložisek uhlovodíků u pobřeží Kypru. Napětí dále vyhrotil fakt, že v květnu 2019 Turecko vyslalo do výlučné ekonomické zóny Kyperské republiky vrtnou plošinu v doprovodu vojenských plavidel. Komise připomíná prohlášení Evropské rady z března 2018, které důrazně odsoudilo pokračující protiprávní jednání Turecka ve východním Středomoří a Egejském moři. Rovněž připomněla povinnost Turecka dodržovat mezinárodní právo a zachovávat dobré sousedské vztahy a vyzvala tuto zemi, aby respektovala svrchovaná práva Kypru provádět průzkum svých přírodních zdrojů a tyto zdroje využívat v souladu s právem EU a mezinárodním právem. V březnu 2019 vyzvala EU Turecko, aby se zdrželo veškerých takových

⁸ Zastřešující pojem „Romové“ se zde v souladu s terminologií evropských orgánů používá k označení několika různých skupin, aniž by těmto skupinám byla odpírána jejich specifika.

protiprávních akcí, na něž by musela reagovat patřičným způsobem a v plné solidaritě s Kyprem.

EU opakovaně zdůrazňovala svrchovaná práva členských států EU, mezi něž patří právo uzavírat dvoustranné dohody a provádět průzkum svých přírodních zdrojů a tyto zdroje využívat v souladu s *acquis* EU a mezinárodním právem, včetně Úmluvy OSN o mořském právu. Turecko dosud nesplnilo svůj závazek zajistit úplné a nediskriminační provádění dodatkového protokolu k dohodě o přidružení mezi EU a Tureckem a neodstranilo všechny překážky volného pohybu zboží, včetně omezení týkajících se přímého dopravního spojení s Kyprem. V narovnávání dvoustranných vztahů s Kyperskou republikou nedošlo k žádnému pokroku.

Pokračovala operativní spolupráce s Řeckem v otázce migrace. Nicméně napětí panující v Egejském moři a ve východním Středomoří nebylo příznivé pro dobré sousedské vztahy a podkopávalo regionální stabilitu a bezpečnost. Dvoustranné vztahy s několika jednotlivými členskými státy EU, zejména s Rakouskem, Německem a Nizozemskem, se zlepšily. Nizozemsko a Turecko své vztahy narovnaly. Turecko opakovaně a s rostoucí intenzitou narušovalo teritoriální vody a vzdušný prostor Řecka a Kypru. Zdrojem dalších vážných obav bylo šestiměsíční zadržení dvou řeckých vojáků, kteří střežili pozemní hranici, ale vztahy se podstatně zlepšily jejich propuštěním v srpnu roku 2018 a po návštěvě, kterou v únoru v Turecku vykonal řecký předseda vlády.

V této souvislosti vyjádřila EU opět vážné znepokojení a vyzvala Turecko, aby se vyvarovalo jakýchkoli hrozeb či kroků namířených proti kterémukoli členskému státu nebo jakýchkoli zdrojů neshod či jednání, jež by nepříznivě ovlivnily dobré sousedské vztahy a mírové urovnávání sporů.

Pokud jde o **hospodářská kritéria**, závažný negativní vývoj tureckého hospodářství dále pokračoval, což prohloubilo obavy ohledně fungování tržního hospodářství země. Prudké zhoršení podmínek vnějšího financování v roce 2018 odhalilo zranitelnost, jež se během let nastřádala. Turecké orgány zareagovaly přijetím řady politických opatření, která negativně ovlivnila fungování trhů, a co je důležitější, prostřednictvím zásahů do tvorby cen a zavádění omezení na volné používání cizí měny. Prohloubily se obavy ohledně nezávislosti klíčových hospodářských institucí. Schodek běžného účtu kulminoval v první polovině roku 2018, než v důsledku slábnoucí ekonomiky a pádu liry nastala silná korekce. V návaznosti na měnovou krizi a roky vysokého růstu úvěrů, vysokého růstu peněžní zásoby a nízkých reálných úrokových sazeb vyšplhala inflace vysoko nad horní pásmo cílového intervalu. Žádný pokrok nenastal při zvyšování transparentnosti státní podpory.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci EU, dosáhlo Turecko určitého pokroku a jeho připravenost je na dobré úrovni. V obchodě i investicích se Turecko dobře integrovalo na trh EU. Došlo ke zlepšení v odvětví energetiky a také k určitému pokroku v oblasti výdajů na výzkum a vývoj, vzdělávání a fyzický kapitál. Přetrvávají však problémy s kvalitou vzdělávání a rovností žen a mužů.

Pokud jde o **schopnost převzít závazky vyplývající z členství**, pokračovalo Turecko ve sbližování svých právních předpisů s *acquis*, i když omezeným tempem. Došlo ke zhoršení řady klíčových aspektů v oblasti volného pohybu kapitálu, zadávání veřejných zakázek, hospodářské soutěže, informační společnosti, hospodářské a měnové politiky a vnějších vztahů. Turecko dosáhlo pokročilé fáze přípravy v oblasti práva obchodních společností, transevropských sítí a vědy a výzkumu. Jeho připravenost je na dobré úrovni, pokud jde o volný pohyb zboží, právo duševního vlastnictví, finanční služby, politiku v oblasti podnikání a průmyslu, ochranu spotřebitele a zdraví, celní unii a finanční kontrolu. V oblasti zadávání veřejných zakázek, kde přetrvávají některé významné nedostatky při

sblížení právních předpisů, je připravenost Turecka na mírně pokročilé úrovni. Také v oblasti volného pohybu kapitálu, statistiky, energetiky, daní, hospodářské a měnové unie, regionální politiky, vzdělávání a kultury, SZBP a dopravní politiky, kde je plošně třeba další významné úsilí, je Turecko na mírně pokročilé úrovni. Turecko dosáhlo určité míry připravenosti v oblasti hospodářské soutěže, zemědělství, bezpečnosti potravin, veterinární a rostlinolékařské politiky, sociální politiky a zaměstnanosti, životního prostředí a změny klimatu, kde je stále zapotřebí zavést a provádět ambicióznější a lépe koordinované politiky. Ve všech oblastech je třeba věnovat větší pozornost vymáhání právních předpisů a v mnoha oblastech bude muset nastat další výrazný pokrok, aby došlo ke sladění právních předpisů s *acquis* EU, posílení nezávislosti regulačních orgánů a vybudování správních kapacit.

Černá Hora

Pokud jde o **politická kritéria**, sledované období se stále vyznačovalo nízkou důvěrou ve volební rámec, který je třeba komplexním a inkluzivním způsobem revidovat. Mimo jiné za tímto účelem byl na podzim roku 2018 zřízen dočasný parlamentní výbor pro reformu volebních a dalších právních předpisů. Svůj ambiciózní mandát však zatím musí teprve naplnit. Během sledovaného období se konaly volby prezidentské a v jedenácti obcích a jednom městě volby místní. Pořádání místních voleb pokračovalo postupně, což ztěžovalo mezinárodní pozorování jejich průběhu, a vznikl tak dostatek příležitostí pro tvrzení o nesrovnalostech, jež nelze nezávisle posoudit.

Politická scéna zůstává i nadále roztržštěná a polarizovaná a vyznačuje se nedostatkem skutečného politického dialogu. Při obnovování politického dialogu v parlamentu bylo v průběhu roku 2018 dosaženo omezeného pokroku, přičemž došlo k dočasnému a částečnému návratu většiny opozičních stran do parlamentu a ke zřízení dočasného parlamentního výboru. Nicméně po zadržení jednoho opozičního poslance, k němuž došlo koncem roku 2018, a po obviněních z korupce a nezákonného financování politických stran („obálková aféra“) z počátku roku 2019, začala opozice parlament většinou znovu bojkotovat. Tato obvinění rovněž vyvolala mobilizaci občanů formou pravidelných pouličních protestů, pokusy o mimoparlamentní politický dialog a požadavky opozice na vytvoření technické vlády.

Navrátit politickou debatu do parlamentu je odpovědností všech politických aktérů. K posílení odpovědnosti parlamentu, dohledu nad výkonnou mocí, demokratické kontroly a lepší kvality právních předpisů je zapotřebí aktivní a konstruktivní zapojení všech stran. V souvislosti s údajným zneužitím veřejných prostředků pro účely politických stran z roku 2012 dosud nebyla přijata žádná nová politická a justiční opatření. Pokud jde o nedávná obvinění, zahájilo státní zastupitelství vyšetřování některých obvinění a protikorupční agentura dotčené politické straně udělila pokutu za přijetí protiprávního hotovostního daru. Tato obvinění vyžadují důvěryhodnou, nezávislou a účinnou institucionální reakci.

Co se týče správy věcí veřejných, je zapotřebí posílit transparentnost, zapojení zúčastněných stran a schopnost vlády provádět reformy. Nový právní rámec a metodologie v oblasti strategického plánování by měly vést ke kvalitnějšímu strategickému plánování, lepšímu monitorování a provedení. Právní, institucionální a finanční prostředí, v němž fungují organizace občanské společnosti, se obecně zlepšilo. Je však ještě třeba zajistit, aby byly organizace občanské společnosti do procesu tvorby politik v praxi skutečně zapojeny.

V oblasti reformy **veřejné správy** je připravenost Černé Hory na mírně pokročilé úrovni. Obecně bylo dosaženo určitého pokroku. K dobrému pokroku došlo zejména v souvislosti se střednědobým rámcem plánování politiky, náborem zaměstnanců na základě zásluh a racionalizací organizace státní správy. Stále je nicméně zapotřebí pevná politická vůle k tomu,

aby se účinně řešilo odpolitizování veřejné služby, optimalizace státní správy, inkluzivní tvorba politik založená na důkazech, delegování rozhodnutí a manažerská odpovědnost.

V oblasti **soudního systému** je připravenost Černé Hory na mírně pokročilé úrovni a bylo dosaženo určitého pokroku. Legislativní rámec, jehož cílem je zvýšit nezávislost a profesionalitu soudnictví, dosud nebyl plně proveden. Institucionální kapacity byly posíleny.

V oblasti **boje proti korupci** dosáhla Černá Hora určité úrovně připravenosti. Během sledovaného období došlo k určitému omezenému pokroku. Korupce je však v mnoha oblastech stále rozšířená a nadále způsobuje znepokojení. Operační kapacita institucí se zlepšila; všechny instituce by však měly zaujmout aktivnější přístup. Stále se je třeba zabývat otázkami, jež se týkají důvěryhodnosti, nezávislosti a stanovování priorit protikorupční agentury. Zlepšit se musí také finanční vyšetřování a zadržování a konfiskace majetku. Prvotních výsledků, pokud jde o vyšetřování, stíhání a pravomocná odsouzení v případech korupce na vysoké úrovni, již bylo dosaženo, nicméně postupování trestního soudnictví vůči korupci na vysoké úrovni je stále příliš omezené. Další zlepšení bude v tomto ohledu možné jen tehdy, budou-li nezávislé instituce chráněny před nepřijatelným ovlivňováním a budou-li motivovány k tomu, aby plně uplatňovaly své pravomoci.

V oblasti **boje proti organizované trestné činnosti** zůstává připravenost Černé Hory na mírně pokročilé úrovni. Bylo dosaženo určitého pokroku na poli justiční spolupráce a v některých oblastech boje proti organizované trestné činnosti. Jsou znát první výsledky, pokud jde o vyšetřování praní peněz, finanční vyšetřování a dočasné zajišťování výnosů z trestné činnosti. Posílená mezinárodní policejní spolupráce nese své ovoce, jak dokládá řada vysoce sledovaných mezinárodních operací, zatčení a záchytů drog. Je však zapotřebí dosáhnout dalších přesvědčivých výsledků, pokud jde o komplexnější typy organizované trestné činnosti, kde jsou v sázce zvláštní místní zájmy, včetně v oblasti praní peněz, obchodování s lidmi a pašování tabáku, jakož i v oblasti konfiskace výnosů z trestné činnosti.

V oblasti **základních práv** Černá Hora dále sbližovala své právní předpisy s normami EU. Zlepšila se kapacita úřadu veřejného ochránce práv a národního preventivního mechanismu, k posílení institucionálního rámce a účinné ochrany lidských práv je však ještě třeba vyvinout další úsilí. Černá Hora musí zajistit zavedení odpovídajících institucionálních mechanismů na ochranu zranitelných skupin před diskriminací. Provádění právních předpisů je i nadále slabé a institucionální kapacity v oblasti lidských práv se musí zvýšit. Romská a egyptská menšina stále zůstává nejzranitelnější a nejvíce diskriminovanou komunitou. Genderově podmíněné násilí a násilí páchané na dětech stále představuje závažný problém.

V oblasti **svobody projevu** dosáhla Černá Hora určité úrovně připravenosti, avšak ve sledovaném období žádný pokrok nenastal. Pokrok ve vyšetřování případů násilí vůči novinářům byl velmi omezený. Nedávné politické zásahy do činnosti rady veřejnoprávního vysílacího subjektu a Agentury pro elektronická média jsou důvodem k vážným obavám. Mediální scéna zůstává vysoce polarizovaná a chápání úlohy svobodných sdělovacích prostředků je nadále problematické. Samoregulační mechanismy zůstávají slabé.

Pokud jde o **hospodářská kritéria**, dosáhla Černá Hora určitého pokroku a její připravenost v budování fungujícího tržního hospodářství je na mírně pokročilé úrovni. Hospodářství dále silným tempem rostlo a výsledky na trhu práce se zlepšovaly, ačkoli míra nezaměstnanosti zůstala vysoká. Navzdory pozitivní dynamice vývozu zůstal schodek běžného účtu poháněný silnou domácí poptávkou velmi vysoký a pouze částečně jej financoval čistý příliv přímých zahraničních investic. Ukazatele solventnosti a likvidity finančního sektoru se zlepšily, avšak přístupu malých podniků k financím stále brání přísné podmínky poskytování úvěrů. Úsilí o fiskální konsolidaci pokračovalo i v roce 2018, ale cíl pro rozpočtový schodek se nepodařilo

splnit, jelikož veřejný dluh dosáhl nového rekordu, a to částečně z důvodu potřeb financování pro rozsáhlý dálniční projekt financovaný čínskou půjčkou. Rozvoji soukromého sektoru stále bránily nedostatky v podnikatelském prostředí, soudnictví a vysoká míra neformální ekonomiky, což je odrazem nedostatečné implementační kapacity hlavních státních institucí odpovědných za prosazování právního státu a hospodářské soutěže.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, dosáhla Černá Hora určitého pokroku a její připravenost je na mírně pokročilé úrovni. Rozvoj infrastruktury v řadě oblastí postupně vytváří předpoklady pro zlepšení hospodářské konkurenceschopnosti. Je však třeba vyvinout další úsilí, aby došlo k posílení rozvoje lidského kapitálu a ke snížení nesouladu mezi výsledky vzdělávání a potřebami trhu práce. Je třeba, aby místní podniky rostly a intenzivněji usilovaly o větší mezinárodní konkurenceschopnost.

Pokud jde o **dobré sousedské vztahy a regionální spolupráci**, Černá Hora i nadále konstruktivně usilovala o dvoustranné vztahy s dalšími zeměmi procesu rozšíření a se sousedními členskými státy EU a aktivně se účastnila regionální spolupráce.

Co se týče **schopnosti převzít závazky vyplývající z členství**, odvedla Černá Hora ve většině oblastí významnou práci na sblížení právních předpisů a na přípravě k provádění *acquis*. V oblastech, jako je právo obchodních společností, právo duševního vlastnictví, energetika a zahraniční, bezpečnostní a obranná politika, dosáhla připravenost této země dobré úrovně. V mnoha kapitolách, jako je například volný pohyb zboží, politika v oblasti hospodářské soutěže, zemědělství a rozvoj venkova, bezpečnost potravin, veterinární a rostlinolékařská politika, jakož i politika v oblasti podnikání a průmyslu, je připravenost země na mírně pokročilé úrovni. V oblastech, jako je životní prostředí a změna klimatu a také sociální politika a zaměstnanost, dosáhla Černá Hora určité úrovně připravenosti. Dobrého pokroku bylo dosaženo v oblastech práva usazování a volného pohybu služeb, práva duševního vlastnictví, zemědělství a rozvoje venkova, bezpečnosti potravin a veterinární a rostlinolékařské politiky. Výhledově by se Černá Hora měla zaměřit zejména na politiku v oblasti hospodářské soutěže, na životní prostředí a změnu klimatu a rovněž na zadávání veřejných zakázek. Posílení správní kapacity pro zajištění uplatňování *acquis* je pro Černou Horu i nadále důležitou výzvou. Černá Hora pokračovala ve sbližování se všemi postoji a prohlášeními společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

V oblasti **migrace** zasáhl Černou Horu prudký nárůst nelegální migrace vzhledem k částečnému příklonu regionálního migračního toku k takzvané „pobřežní trase“ přes Albánii, Černou Horu a Bosnu a Hercegovinu. Orgány Černé Hory zadržely 4 753 nelegálních migrantů (oproti roku 2017 nárůst o 460 %), což vystavilo přijímací a správní kapacity země silnému tlaku. Právní rámec dále posílil díky vstupu důležitého souboru právních předpisů týkajících se migrace a azylu v platnost a za účelem zvýšení přijímacích a provozních kapacit byla přijata některá opatření. Se sousedními zeměmi byly podepsány důležité dohody o pohraniční spolupráci a byla parafována dohoda s EU o postavení jednotek Evropské pohraniční a pobřežní stráže. V příštím sledovaném období by Černá Hora měla dále posilovat kapacitu pro zvládnutí smíšených migračních toků a integraci uprchlíků a pokračovat v navyšování lidských a materiálních zdrojů určených na správu hranic a systém registrace migrantů.

Srbsko

Pokud jde o **politická kritéria**, je nezbytně nutné vytvořit více prostoru pro skutečnou diskusi napříč politickým spektrem, aby mohl být dosažen široký proevropský konsensus, který má pro pokrok této země na její cestě do EU zásadní význam. Počátkem roku 2019 zahájilo

několik opozičních stran bojkot parlamentu. Postupy vládnoucí koalice v parlamentu přinesly zhoršení legislativní debaty a kontroly a podkopaly dohled, který vykonává parlament nad výkonnou mocí.

V prosinci 2018 vypukly v Bělehradě týdenní protivládní protesty v reakci na útok na vůdce opoziční strany. Obecně pokojné protesty, požadující svobodu sdělovacích prostředků a svobodné a spravedlivé volby, postupem času sílily. Několik opozičních stran oznámilo svůj úmysl parlamentní volby bojkotovat, pokud nebudou-li požadavky na svobodné a spravedlivé volby vyslyšeny. Je zapotřebí, aby se Srbsko přednostně a v plném rozsahu zabývalo všemi doporučeními, jež v souvislosti s volbami uvedli mezinárodní pozorovatelé.

V oblasti reformy **veřejné správy** je připravenost Srbska na mírně pokročilé úrovni. Určitého pokroku bylo dosaženo v oblasti poskytování služeb a přijetím několika nových právních předpisů. Vážné obavy nadále vzbuzuje otázka politického vlivu na jmenování do funkcí ve vrcholném vedení, zejména s ohledem na nadměrný počet výkonných pozic. Zásadní je schopnost Srbska přilákat a udržet ve veřejné správě zabývající se unijní tematikou kvalifikované pracovníky. Koordinovaný systém monitorování a podávání zpráv strategie reformy veřejné správy a programu reformy správy veřejných financí je teprve třeba zavést.

Pokud jde o **soudní systém**, je připravenost Srbska na určité úrovni. Ve sledovaném období bylo dosaženo určitého pokroku. Doporučení z minulého roku byla zohledněna pouze částečně. Určitého pokroku bylo dosaženo při snižování počtu starých případů prosazování práva a provádění opatření k harmonizaci soudní praxe. Proces ústavní reformy, která má za cíl sladit ústavu s evropskými normami v oblasti soudnictví, pokračuje. V návaznosti na přijetí ústavních změn je třeba revidovat systém jmenování a hodnocení soudců a státních zástupců, aby tak mohl být nábor a kariéerní rozvoj v soudnictví plně založen na zásluhách. Rozsah politického vlivu je v současné době stále znepokojivý.

Pokud jde o **boj proti korupci**, je připravenost Srbska na určité úrovni. Pokrok byl omezený. Neexistuje žádný měřitelný dopad reform zaměřených na předcházení korupci. Revidovaný zákon o předcházení korupci (známý také jako zákon o protikorupční agentuře) byl přijat v květnu 2019. Pokud jde o potírání korupce, provádění zákona o organizaci a pravomoci státních úřadů při potlačování organizované trestné činnosti, terorismu a korupce, který vstoupil v platnost v březnu 2018, probíhá, ale na plné posouzení jeho dopadu je zatím příliš brzy. Donucovací a justiční orgány ještě musí dosáhnout věrohodných výsledků v oblasti funkčně nezávislých stíhání a vyřešených případů korupce na vysoké úrovni. Korupce je v mnoha oblastech obecně rozšířená a nadále způsobuje znepokojení.

V oblasti **boje proti organizované trestné činnosti** je připravenost Srbska na určité úrovni. Ve sledovaném období bylo dosaženo určitého pokroku. Srbsko zahájilo provádění nové hospodářské kapitoly trestního zákoníku a zákona o organizaci a pravomoci státních úřadů při potlačování organizované trestné činnosti, terorismu a korupce a přijalo strategii boje proti kyberkriminalitě na období 2019–2023. Zároveň nedošlo k žádnému pokroku při plnění doporučení z předchozí zprávy. Srbsko stále musí dosáhnout přesvědčivých výsledků v oblasti účinného vyšetřování, stíhání a pravomocných odsouzení v případech organizované trestné činnosti, včetně finančních vyšetřování, která by vedla ke zmrazení a konfiskaci majetku pocházejícího z trestné činnosti. Počet odsouzení za organizovanou trestnou činnost (zejména v oblasti boje proti obchodování s lidmi) zůstává nízký.

Legislativní a institucionální rámec pro prosazování **základních práv** je obecně zaveden. Byly přijaty změny, které zlepšují legislativní rámec týkající se národnostních menšin. Je třeba zajistit jednotné a účinné provádění právních předpisů a politik. Ačkoli je připravenost Srbska na určité úrovni, nebylo dosaženo žádného pokroku v oblasti **svobody projevu**. Tento nedostatek pokroku nyní vzbuzuje vážné obavy. Nová mediální strategie byla koncipována

transparentním a inkluzivním způsobem; je třeba ji přijmout a provést. Srbsko musí zintenzivnit opatření na ochranu práv osob, jež čelí diskriminaci, včetně osob LGBTI, osob se zdravotním postižením, osob s HIV/AIDS a dalších zranitelných jedinců.

Pokud jde o **hospodářská kritéria**, dosáhlo Srbsko určitého pokroku a jeho připravenost v budování fungujícího tržního hospodářství je na mírně pokročilé úrovni. Vnější nerovnováhy rostou, ačkoli jejich financování zůstalo zdravé. Cenové tlaky zůstaly slabé a inflace mírná. Velké fiskální korekce z předchozích let výrazně zlepšily udržitelnost dluhu. Stabilita finančního sektoru byla zachována a výsledky trhu práce se zlepšily, s výjimkou míry ekonomické aktivity mladých lidí, kde došlo k poklesu. Hlavní strukturální reformy veřejné správy, daňového orgánu a státních podniků postupovaly pomalu, čímž se prodlužovala dlouhodobá neefektivnost. Orgány řeší nedostatky rozpočtového rámce a jeho správy pomalým tempem. Stát si udržuje silný vliv na hospodářství a soukromý sektor není dostatečně rozvinutý a jeho rozvoj brzdí nedostatky v oblasti právního státu a prosazování spravedlivé hospodářské soutěže.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci Unie, dosáhlo Srbsko určitého pokroku a jeho připravenost je na mírně pokročilé úrovni. Struktura hospodářství se dále zlepšila a hospodářská integrace s EU zůstala vysoká. Navzdory určitému pokroku však kvalita, rovnost a relevance vzdělávání a odborné přípravy neodpovídají plně potřebám trhu práce. Investice vzrostly, ale po letech nedostatku investic stále nepostačují k řešení nedostatků v infrastruktuře. Ačkoli náklady malých a středních podniků na půjčky v poslední době klesly, potýkají se tyto podniky stále s řadou problémů, včetně nestabilního podnikatelského prostředí a nekalé soutěže.

Srbsko celkově i nadále usilovalo o rozvoj dvoustranných vztahů s dalšími zeměmi procesu rozšíření a se sousedními členskými státy EU a aktivně se účastnilo **regionální spolupráce**. V souvislosti s tím, že se Srbsko stalo sídlem sekretariátu Smlouvy o Dopravním společenství, měla by tato země nyní poskytnout další podporu na zajištění podmínek pro rychlé zahájení jeho provozu.

Pokud jde o **normalizaci vztahů s Kosovem**, Srbsko se dále podílelo na dialogu a při své reakci na zavedení cel prokázalo zdrženlivost. Je však nezbytné, aby Srbsko vyvinulo značné úsilí, zejména ve svých mezinárodních vztazích, za účelem vytvoření příznivého prostředí pro uzavření právně závazné dohody s Kosovem. Tato dohoda je nezbytně nutná a má klíčový význam pro to, aby Srbsko a Kosovo mohly pokročit ve svém evropském směřování.

Pokud jde o **schopnost převzít závazky vyplývající z členství**, pokračovalo Srbsko v úsilí o sbližování svých právních předpisů s *acquis* EU ve všech oblastech. Pro tempo reform budou mít zásadní význam odpovídající finanční a lidské zdroje a pevné strategické rámce. V některých oblastech, jako je právo obchodních společností, duševní vlastnictví, dopravní politika, věda a výzkum, vzdělávání, kultura a cla, je připravenost Srbska na dobré úrovni. Srbsko zlepšilo propojení svého investičního plánování s plněním rozpočtu, ale ještě musí zřídit jednotný mechanismus pro určování priorit všech investic, a to bez ohledu na zdroj financování a v souladu s vládním programem reformy správy veřejných financí. V oblastech, jako je zadávání veřejných zakázek, statistika, vnější vztahy, sociální politika a zaměstnanost, měnová politika a finanční služby, je připravenost Srbska na mírně pokročilé úrovni. Srbsko i nadále dosahovalo dobrého pokroku v zemědělství a ve sbližování s *acquis* EU v oblasti dopravy, zatímco v oblasti energetiky byl zaznamenán omezený pokrok. Odpovídající pozornosti se dosud nedostalo politice v oblasti životního prostředí a změny klimatu.

Srbsko musí prioritně řešit otázky nesouladu s dohodou o stabilizaci a přidružení, zejména pokud jde o kontrolu státní podpory, fiskální diskriminaci dovážených lihovin a omezení hospodářské soutěže v karetním platebním systému. Srbsko bude muset v období před

přistoupením postupně sbližovat svoji zahraniční a bezpečnostní politiku se společnou zahraniční a bezpečnostní politikou Evropské unie.

Srbsko i nadále řešilo důsledky **smíšených migračních toků** směřujících do EU, které se v průběhu roku 2018 stabilizovaly. Dosáhlo určitého pokroku při provádění strategie integrované správy hranic. Byla parafována dohoda s EU o postavení jednotek Evropské pohraniční a pobřežní stráže. Byly přijaty strategie a akční plán pro boj s nelegální migrací. Srbsko musí dodržovat povinnost zpětného přebírání státních příslušníků třetích zemí podle dohody o zpětném přebírání osob mezi EU a Srbskem. Srbsko by se mělo také zdržet dalšího odchýlování se od vízové politiky EU.

Severní Makedonie

Pokud jde o **politická kritéria**, pokračovala Severní Makedonie během celého sledovaného období rovnoměrným tempem v provádění reforem EU. Vláda podnikla kroky k obnově systému brzd a protivah a k posílení demokracie a právního státu. Země i nadále procházela zásadními změnami v inkluzivní a otevřené politické atmosféře. Země dále dosahovala hmatatelných výsledků v klíčových oblastech, které byly vymezeny v závěrech Rady a k nimž patří například soudnictví, boj proti korupci a organizované trestné činnosti, reforma zpravodajských služeb a veřejná správa. Díky úsilí vlády oslovit inkluzivním a transparentním způsobem všechny zúčastněné strany, včetně opozice a občanské společnosti, se v politickém prostředí zlepšila kultura kompromisu. V návaznosti na podpis historické dohody, již bylo v červnu 2018 dosaženo s Řeckem (těž známa jako „Prespanská dohoda“), bylo v září 2018 uspořádáno poradní referendum, v němž drtivá většina voličů, kteří odevzdali svůj hlas, podpořila členství v EU a NATO tím, že s Prespanskou dohodou projevila souhlas. Prezidentské volby byly dobře zorganizovány a byly respektovány základní svobody, což občanům umožnilo informovaně se mezi kandidáty rozhodnout. Parlament zlepšil své výsledky jako fórum pro konstruktivní politický dialog a posílil své kontrolní a legislativní funkce, mimo jiné tím, že omezil využívání zrychlených řízení.

Vztahy mezi etniky zůstaly obecně klidné, navzdory určitému občasnému napětí. Vláda pokračovala v úsilí o zvýšení důvěry mezi jednotlivými komunitami. Ochridská rámcová dohoda, která ukončila konflikt z roku 2001 a poskytuje rámec pro zachování multietnického charakteru společnosti, je zmíněna v preambuli ústavy a byla nadále prováděna.

Klima, v němž působí organizace občanské společnosti, se dále zlepšovalo. Občanská společnost i nadále hrála konstruktivní roli v podpoře demokratických procesů. Byly přijaty strategické dokumenty, které poskytují vodítko pro spolupráci mezi vládou a občanskou společností. Jak státní, tak i nestátní aktéři by měli usilovat o smysluplné konzultace.

V oblasti reformy zpravodajských služeb dosáhla Severní Makedonie dobrého pokroku. Nová operativní technická agentura je v návaznosti na reformu systému sledování komunikace plně funkční. Země rovněž zahájila reformu svých zpravodajských služeb ve spolupráci s NATO a dalšími partnery. Byl vybrán model a byl přijat právní rámec pro zřízení nové národní bezpečnostní agentury.

V oblasti reformy **veřejné správy** je připravenost Severní Makedonie na mírně pokročilé úrovni. Dobrého pokroku bylo dosaženo zejména v případě provádění strategického rámce reformy veřejné správy, zlepšení veřejných konzultací a větší transparentnosti tvorby politik a v oblasti rozvoje a koordinace politik. Byla přijata opatření k řešení údajných zpolitizovaných jmenování. K posílení odpovědnosti správy a při předcházení jejímu zpolitizování je však třeba vyvinout další úsilí. Zásadní význam má i nadále dodržování zásad transparentnosti, zásluh a spravedlivého zastoupení.

Pokud jde o **soudní systém**, připravenost země dosáhla určité úrovně / je na mírně pokročilé úrovni a při řešení „naléhavých priorit v oblasti reformy“ a doporučení Benátské komise a skupiny vedoucích odborníků pro systémové otázky právního státu bylo dosaženo značného pokroku. Země prokázala trvalé odhodlání zlepšit soudní systém a provádění nového právního rámce je pevným základem pro další postup. Byl připraven nový zákon o státním zastupitelství, jehož účelem je začlenit do systému státních zastupitelství zvláštního státního zástupce. U některých případů na vysoké úrovni předložených zvláštním státním zastupitelstvím vydaly soudy rozsudky. Nad rámec právních změn musí všechny justiční orgány prokázat svoji příkladnost a dalším úsilím přispět k obnovení důvěry veřejnosti v soudnictví.

V oblasti **boje proti korupci** je Severní Makedonie na určité úrovni připravenosti. Dobrého pokroku bylo dosaženo při další konsolidaci výsledků v oblasti vyšetřování, stíhání a projednávání případů korupce na vysoké úrovni a prostřednictvím změn legislativního rámce. V tomto ohledu se zlepšil nový právní rámec pro prevenci korupce a jmenování nových členů státní komise pro předcházení korupci bylo mnohem transparentnější než v předchozích letech. Tato komise podnikla důležité kroky k aktivnímu boji proti korupci, do níž byli zapojeni vysocí státní úředníci napříč celým politickým spektrem. Zvláštní státní zástupce potvrdil svou vedoucí úlohu při vyšetřování a stíhání případů korupce na vysoké úrovni. Příslušné orgány musí dále zvýšit své úsilí, aby ukázaly, že boj proti korupci je národní prioritou na všech úrovních pravomocí. Korupce je však v mnoha oblastech rozšířená a nadále působí znepokojení.

V **boji proti organizované trestné činnosti** je země na určité úrovni připravenosti. Legislativní rámec je obecně v souladu s evropskými normami a je třeba pokračovat v úsilí o provádění strategií namířených proti organizované trestné činnosti a v aktivním měření jejich dopadu. Určitého pokroku bylo rovněž dosaženo při plnění loňských doporučení týkajících se zlepšení výsledků, posílení spolupráce v oblasti prosazování práva a zásadního zlepšení operační kapacity pro boj proti obchodování s lidmi. Další pokrok přineslo na operační úrovni zlepšení efektivity národního koordinačního centra pro boj proti organizované trestné činnosti a účast na společných operacích s členskými státy EU a sousedními zeměmi.

Právní rámec pro ochranu **základních práv** je z velké části v souladu s evropskými normami a země dosáhla dobrého pokroku. Změnami trestního zákoníku a přijetím zákona o prevenci diskriminace a ochraně před ní zvýšila ochranu před nenávisťně motivovanými trestnými činy a diskriminací. Přijala také ambiciózní strategii deinstitutionalizace a své cíle v oblasti boje proti násilí páchanému na ženách převedla do podoby akčního plánu pro provádění Istanbulské úmluvy. Avšak mechanismus externího dohledu nad policií zatím není plně funkční a je zapotřebí, aby země dále rozšířila využívání alternativních sankcí a probace. Země rovněž musí vyvinout další úsilí a důsledně šířit doporučení evropských a mezinárodních orgánů pro lidská práva a těmito doporučeními se zabývat, zejména pokud jde o zacházení se zadržovanými osobami, ženami a osobami se zdravotním postižením. V oblasti **svobody projevu** dosáhla připravenost země určité úrovně / je na mírně pokročilé úrovni a v minulém roce byl zaznamenán dobrý pokrok. Klima v oblasti svobody sdělovacích prostředků a svobody projevu se dále zlepšovalo. Zásadní je, aby veřejní činitelé a politické elity prokázali vysokou toleranci vůči kritice, a podpořili tím svobodu projevu. Země musí trvale usilovat o zlepšení nezávislosti a profesních standardů veřejnoprávního vysílání a jeho finanční udržitelnosti. Byly přijaty změny zákona o audio a audiovizuálních mediálních službách a jejich provádění bude vyžadovat velké politické úsilí o zajištění profesionality, dodržování zásad transparentnosti, jmenování do funkcí na základě zásluh a spravedlivého zastoupení.

Pokud jde o **regionální spolupráci**, země si udržela dobré vztahy s ostatními zeměmi procesu rozšíření a aktivně se účastnila regionálních iniciativ. Byly učiněny historické kroky ke zlepšení dobrých sousedských vztahů, mimo jiné prostřednictvím vstupu Prespanské dohody v platnost a jejího provádění, což ukončilo jeden z nejstarších sporů v regionu. Komise se těší na pokračující provádění dvoustranné dohody s Bulharskem.

Pokud jde o **hospodářská kritéria**, dosáhla Severní Makedonie určitého pokroku a její připravenost v budování fungujícího tržního hospodářství je na dobré úrovni. Po roce stagnace se obnovil hospodářský růst, ačkoli investice zůstaly utlumené. Vláda přijala opatření ke zlepšení transparentnosti a správy veřejných financí. Přijala reformy zdanění příjmů a důchodového systému. Skladba výdajů se však zhoršila a k tomu, aby se veřejné finance vydaly udržitelnou cestou, je zapotřebí ambicióznější fiskální konsolidace. Fungování trhu práce oslabují přetrvávající strukturální problémy. V podnikatelském prostředí stále působí problémy vymáhání smluvních závazků a rozsáhlá neformální ekonomika.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci EU, dosáhla Severní Makedonie určitého pokroku a její připravenost je na mírně pokročilé úrovni. Integrace s EU v oblasti obchodu a investic se dále prohloubila. Došlo k další diverzifikaci vývozu a výrobní produkce směrem k výrobkům vyšší hodnoty. Nicméně nedostatek kvalifikovaných pracovníků a nedostatečné sladění dovedností s požadavky společností, odrážející nedostatky ve vzdělávacích osnovách, oslabují produktivitu práce a konkurenceschopnost hospodářství. Významné investiční mezery ve veřejné infrastruktuře přetrvávají.

Pokud jde o schopnost **převzít závazky vyplývající z členství**, je připravenost země na mírně pokročilé úrovni ve většině oblastí, včetně hospodářské soutěže, zadávání veřejných zakázek, dopravy a energetiky. Země vykazuje dobrou úroveň připravenosti v oblastech, jako je právo obchodních společností, celní unie, transevropské sítě a věda a výzkum. Je třeba vyvinout další úsilí ve všech oblastech, zejména v těch několika, kde je připravenost země v počáteční fázi, jak tomu je například v otázce volného pohybu pracovníků a finančních a rozpočtových ustanovení. Je třeba rovněž klást větší důraz na správní kapacitu a účinné provádění. Země ve stále větší míře plnila prohlášení EU a rozhodnutí Rady v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Severní Makedonie dále hraje aktivní a konstruktivní úlohu při řízení **smíšených migračních toků**. Účinně spolupracuje s členskými státy EU a sousedními zeměmi. I nadále se vynakládalo značné úsilí na zajištění základních životních podmínek a služeb pro všechny migranty, kteří v zemi pobývají. Stále panuje nejistota ohledně rozsahu a struktury migračních toků. Nejednotná registrace migrantů zadržovaných při nelegálním pohybu brání pravidelnému a odpovídajícímu profilování a zohledňujícímu ochranu zranitelných osob a také předávání případů vnitrostátním ochranným mechanismům. Na jižní hranici byla zajištěna účinná kontrola, mimo jiné tím, že na tuto hranici byli nasazeni vyslaní příslušníci z členských států EU. Byla parafována dohoda s EU o postavení jednotek Evropské pohraniční a pobřežní stráže. Dále je však třeba řešit problém častého převaděčství na severní hranici. Vzhledem ke své zeměpisné poloze je tato země i nadále vystavena značnému tlaku.

Albánie

Pokud jde o **politická kritéria**, Albánie ve sledovaném období dále pokračovala ve svém programu reforem EU. V politické sféře přetrvávala silná polarizace. Parlamentní činnost byla poznamenána dlouhodobým bojkotem opozičních stran, které se pak také v únoru 2019 společně vzdaly svých parlamentních mandátů. Více než polovinu mandátů, jichž se poslanci vzdali, nyní ústřední volební komise nově přidělila, a usnášeníschopnost je tak pro plně

fungování parlamentu zachována. Hlavní opoziční strany se rozhodly nezaregistrovat se pro místní volby, jejichž konání je plánováno na 30. června 2019. Odstoupení hlavních opozičních stran mělo negativní dopad na úsilí o dvoustrannou volební reformu, a to navzdory většinovému úsilí o další pokrok. Opoziční strany by se měly znovu konstruktivně zapojit do demokratických institucí.

V oblasti reformy **veřejné správy** je připravenost Albánie na mírně pokročilé úrovni. V několika souvisejících oblastech pokračovalo úsilí, které vedlo k určitému pokroku v oblasti účinnosti a transparentnosti veřejných služeb, zlepšení regulačního rámce pro hodnocení dopadu politik, transparentnějším postupům naboru a celkovému posílení schopnosti správy provádět postupy veřejné služby založené na zásluhách. Tyto úspěchy by měly být dále konsolidovány, aby bylo dosaženo účinnější, odpolitizované a profesionálnější veřejné správy.

Pokud jde o **soudní systém**, je připravenost Albánie na určité úrovni. Pokračovalo důsledné provádění komplexní a důkladné reformy soudnictví, což celkově vedlo k dobrému pokroku. Byly zřízeny nové orgány pro samosprávu soudnictví, Vysoká rada pro soudnictví, Vysoká rada pro státní zastupitelství a Rada pro jmenování soudců, což představuje klíčový krok k posílení nezávislosti a odpovědnosti soudnictví. Dočasné nové hodnocení (prověřovací proces) všech soudců a státních zástupců plynule pokračovalo a přineslo konkrétní výsledky. Dohled nad celým procesem i nadále zajišťovala mezinárodní monitorovací operace pod záštitou Evropské komise. Zpracováno bylo přes 140 spisů; 88 případů skončilo propuštěním/odstoupením soudců či státních zástupců z funkce a 53 potvrzením ve funkci. Většina propuštění se týkala otázek souvisejících s majetkem bez prokázaného původu. Tyto konkrétní a věrohodné výsledky tento sektor výrazně posílily a upevnily nezávislost, nestrannost, profesionalitu a odpovědnost soudnictví.

V oblasti **boje proti korupci** dosáhla Albánie určité úrovně připravenosti. Dobrého pokroku bylo dosaženo zejména přijetím nového akčního plánu na období 2018–2020 pro provádění meziodvětvové strategie proti korupci, změn zákona o přiznání a auditu majetku, zákona o zadávání veřejných zakázek, jakož i přijetím kodexu chování poslanců parlamentu. Zřízením pracovní skupiny pro boj proti korupci se zvýšila proaktivita správních vyšetřování. Dále se zlepšoval přímý přístup státních zástupců a policie do databází. Dobrý pokrok pokračoval posílením výsledků v oblasti vyšetřování, stíhání a projednávání případů korupce na vysoké úrovni. Ke konkrétním výsledkům boje proti korupci se řadí prověřovací proces, který vedl k odvolání několika vysoce postavených soudců, a to i na úrovni ústavního soudu a vrchního soudu. Díky vzniku Vysoké rady pro státní zastupitelství bylo možné zahájit zřizování specializovaných protikorupčních orgánů (Zvláštního útvaru pro boj proti korupci a organizované trestné činnosti, Státního úřadu pro vyšetřování). Jakmile bude prověřování kandidátů dokončeno, začnou tyto orgány fungovat, což posílí celkovou schopnost korupci vyšetřovat a stíhat. Korupce je však v mnoha oblastech obecně rozšířená a nadále působí znepokojení.

V oblasti **boje proti organizované trestné činnosti** je připravenost Albánie na určité úrovni. Policejní operace za účelem rozbíjení zločinných společení posílily. Několik policejních operací vedlo k hromadným zatčením a padla řada důležitých obvinění a odsouzení. Tyto operace přinesly zatčení a stíhání známých vůdců organizovaných zločineckých skupin. Zintenzivnila se rovněž mezinárodní policejní spolupráce, zejména s členskými státy EU, což vedlo k řadě úspěšných rozsáhlých operací donucovacích orgánů. V posledních letech Albánie vytrvale prokazovala pevné odhodlání potírat produkci konopí a obchod s ním. Albánie povolila, aby jeden členský stát EU prováděl intruzivní monitorování (letecké průzkumy prováděné italskou finanční policií *Guardia di Finanza* spolufinancované EU).

Dohled ze vzduchu v posledních dvou pěstitelských sezónách potvrdil, že se v Albánii konopí téměř vůbec nepěstovalo. Tyto kroky představují hmatatelný pokrok při plnění loňských doporučení týkajících se zlepšování výsledků. V úsilí je třeba pokračovat, zejména potíráním praní peněz a konfiskacemi majetku pocházejícího z trestné činnosti a dalšího majetku bez prokázaného původu.

Pokud jde o **základní práva**, Albánie obecně dodržuje mezinárodní nástroje pro lidská práva a vytvořila svůj právní rámec v souladu s evropskými normami. V průběhu sledovaného období Albánie usilovala o splnění závazků vyplývajících z mezinárodních právních nástrojů. Celkové provádění těchto nástrojů je však ještě třeba posílit. Došlo ke zlepšení právního rámce v oblastech práv dítěte a domácího násilí. Parlament v květnu 2018 schválil nový zákon o sociálním bydlení, který má posílit ochranu práva nejzranitelnějších členů romské a egyptské⁹ komunity na bydlení. Další úsilí je zapotřebí v souvislosti s upevňováním vlastnických práv. Pokud jde o **svobodu projevu**, je celkové legislativní prostředí pro uplatňování svobody projevu příznivé, provádění však vyžaduje další úsilí.

Pokud jde o **hospodářská kritéria**, dosáhla Albánie určitého pokroku a její připravenost v budování fungujícího tržního hospodářství je na mírně pokročilé úrovni. Hospodářský růst se dále zvyšoval a nezaměstnanost klesla, ačkoliv stále zůstává vysoká. Vývoz silně rostl a schodek běžného účtu se snížil. Pokračoval další pokles vysokého poměru veřejného dluhu k HDP, ale tempo fiskální konsolidace zůstalo pomalé. Banky dále snižovaly počet úvěrů se selháním a používání cizí měny. Bankovní sektor zůstal stabilní, růst podnikatelských úvěrů se však nezvýšil. Byla přijata opatření za účelem rozvoje finančního trhu. Podnikatelské prostředí se zlepšilo pouze v některých ohledech. Očekává se, že pokrok v provádění komplexní reformy soudnictví přispěje k posílení podnikatelského prostředí a přilákání investic. Určitého pokroku bylo dosaženo při zvyšování účasti na trhu práce a kvality a účinnosti institucí a služeb trhu práce, ale míra zaměstnanosti i účast na trhu práce zůstaly nízké a významným poskytovatelem pracovních příležitostí je stále neformální ekonomika.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, dosáhla Albánie určitého pokroku a její připravenost je na určité úrovni. Albánie učinila určitý pokrok v oblasti rozvoje energetické, dopravní a digitální infrastruktury, ale nedostatek výrobního know-how, nízké úrovně vzdělání a omezený přenos technologií snižují konkurenceschopnost země a brání jejímu začlenění do mezinárodních hodnotových řetězců. Vývoz a regionální integrace nedosahují potenciálu. Snahy o zlepšení vzdělávání a odborné přípravy přinášejí určité výsledky, ale v reformách je třeba pokračovat, především za účelem lepšího řešení situace venkovských oblastí a zranitelných skupin. Kapacita Albánie pro výzkum, vývoj a inovace zůstala velmi nízká.

Pokud jde o **dobré sousedské vztahy a regionální spolupráci**, Albánie se i nadále aktivně účastnila regionální spolupráce a udržovala dobré sousedské vztahy. Podnikla významné kroky k vyřešení dvoustranných sporů s Řeckem.

V řadě oblastí Albánie pokračovala ve sbližování svých právních předpisů s požadavky EU, a zvýšila tak svou **schopnost převzít závazky vyplývající z členství**. Připravenost země je v mnoha oblastech na mírně pokročilé úrovni, například v případě finanční kontroly, vzdělávání a kultury a statistiky, nebo dosáhla určité úrovně, mimo jiné v oblastech zadávání veřejných zakázek a transevropských sítí. Bude třeba, aby Albánie pokračovala v úsilí, pokud jde o celkovou připravenost přijmout a provádět *acquis* EU. Pro dosažení fungujícího systému vnitřní kontroly ve veřejném sektoru zůstává klíčové přijetí komplexní politiky v oblasti

⁹ Zastřešující pojem „Romové“ se zde v souladu s terminologií evropských orgánů používá k označení několika různých skupin, aniž by těmto skupinám byla odpírána jejich specifika.

vnitřní finanční kontroly ve veřejné správě a koordinace jejího provádění s probíhající reformou veřejné správy a správy veřejných financí. Albánie by měla pokračovat v práci na rozvoji dopravních a energetických sítí a na souvisejících reformních opatřeních v oblasti propojení, a to rovněž s cílem zlepšit propojení v rámci regionu.

Je třeba posílit správní kapacitu a profesní standardy subjektů pověřených prováděním *acquis* a zaručit nezávislost regulačních subjektů. Zásadní význam má i nadále zvyšování transparentnosti a odpovědnosti, zejména zajištění účinného, efektivního a transparentního fungování systému zadávání veřejných zakázek a správy veřejných financí. Albánie pokračovala v plném sblížování se všemi postoji a prohlášeními společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

Pokud jde o **migraci**, určitého pokroku bylo dosaženo při zlepšování institucionální kapacity v oblasti správy hranic a azylu. V říjnu 2018 podepsala Albánie dohodu s EU o postavení jednotek Evropské pohraniční a pobřežní stráže. Dále byla posílena přijímací kapacita pro řešení smíšených migračních toků. Ačkoli počet nepodložených žádostí o azyl, jež v EU podali státní příslušníci Albánie, klesl, zůstává stále vysoký a vyžaduje pokračující a nepřetržité úsilí, stejně jako řešení fenoménu nezletilých osob bez doprovodu.

Kosovo

Pokud jde o **politická kritéria**, Kosovo pokročilo při provádění určitých klíčových reforem souvisejících s EU, zejména pokud jde o zlepšení právního rámce v oblasti právního státu a veřejné správy. Řada opatření a rozhodnutí *ad hoc* však nebyla v souladu s cíli reforem stanovenými vládou. Důvěryhodnost a účinnost vlády i nadále ovlivňovala její nadměrná velikost, včetně dalšího zvýšení počtu náměstků ministrů.

Národní shromáždění bylo v některých pro Kosovo klíčových strategických záležitostech schopné dosáhnout většiny, jak prokázala ratifikace dohody o hranicích s Černou Horou a přijetí důležitých legislativních reforem souvisejících s EU. Shromáždění však nadále působilo ve vysoce polarizovaném politickém kontextu a v jeho celkovém fungování stále přetrvávaly nedostatky, což se projevovalo konkrétně tím, že často nebylo dosaženo usnášéníschopnosti. To vedlo ke zpožděním v legislativní činnosti.

Bylo dosaženo omezeného pokroku při řešení zjištění a doporučení volební pozorovatelské mise EU týkajících se parlamentních a komunálních voleb v roce 2017.

Situace na severu Kosova zůstává zvláště problematická.

V oblasti **reformy veřejné správy** je připravenost země na určité úrovni. Ve sledovaném období bylo obecně dosaženo určitého pokroku, je však třeba intenzivně usilovat o to, aby se zamezilo politickému ovlivňování náboru vysoce postavených úředníků. Dobrý pokrok byl učiněn, pokud jde o přijetí balíčku zákonů o fungování a organizaci veřejné správy, veřejných činitelích a platech. K dalším úspěchům patří přijetí pokynů pro strategické plánování a zahájení provádění akčního plánu racionalizace agentur. Revidovaný právní rámec je důležitým krokem k vytvoření moderní a profesionální veřejné služby a zlepšení odpovědnosti. Přestože zákon o platech zavádí transparentnější a rovnoprávnější systém platů veřejných činitelů, jeho střednědobý rozpočtový dopad vzbuzuje obavy.

Připravenost **soudního systému** Kosova je v počáteční fázi. Určitého pokroku bylo dosaženo přijetím zákona o disciplinární odpovědnosti soudců a státních zástupců a zákona o mediaci a pokročilo zavádění elektronického systému správy případů. V roce 2018 vzrostl počet justičních zaměstnanců, a to jak ve státních zastupitelstvích, včetně zvláštního státního zastupitelství, tak i na soudech. Ačkoli začlenění soudců, státních zástupců a jejich

podpůrného personálu z řad kosovských Srbů do kosovského justičního systému bylo formálně dokončeno v roce 2017, je k zajištění plné funkčnosti, zejména s ohledem na odvolací soud, potřeba další úsilí. Soudnictví je stále zranitelné vůči nepatřičnému politickému vlivu. Výkon spravedlnosti zůstává pomalý a neúčinný a instituce právního státu vyžadují trvalé úsilí o vybudování kapacit.

V oblasti **boje proti korupci** je Kosovo v počáteční fázi / na určité úrovni připravenosti. Kosovo dosáhlo určitého pokroku prostřednictvím významných legislativních reforem v oblasti právního státu a vyšetřování a stíhání případů na vysoké úrovni. Pokroku bylo dosaženo rovněž v předběžné konfiskaci majetku, avšak míra pravomocných konfiskací zůstává nízká. Korupce je rozšířená a nadále představuje problém.

Připravenost Kosova v oblasti **boje proti organizované trestné činnosti** je v počáteční fázi. Určitého pokroku bylo dosaženo konkrétně prostřednictvím významných legislativních reforem v oblasti právního státu, vyšetřování a stíhání případů na vysoké úrovni a předběžného zmrazení majetku. U pravomocných konfiskací majetku však byl pokrok malý a stále je málo finančních vyšetřování a pravomocných odsouzení. Je zapotřebí přijmout přísná opatření, která zajistí, aby nedocházelo k žádnému politickému zasahování do operační činnosti donucovacích orgánů a stíhání. Pokud jde o organizovanou trestnou činnost, působí situace na severu Kosova donucovacím orgánům i nadále problémy.

Pokroku bylo dosaženo v boji proti terorismu, zejména s ohledem na vytvoření lepších podmínek pro rehabilitaci a opětovné začlenění zahraničních teroristických bojovníků a jejich rodin. Kosovské orgány musí účinněji bojovat proti praní peněz a příslušný zákon by měl být uveden do souladu s *acquis* EU a mezinárodními normami.

Právní rámec obecně zajišťuje ochranu lidských a **základních práv** v souladu s evropskými normami. Provádění právních předpisů a strategií v oblasti lidských práv je však často oslabováno nedostatkem finančních a jiných zdrojů, zejména na místní úrovni, špatnou hierarchizací politických priorit a nedostatečnou koordinací. Stávající mechanismy pro koordinaci a provádění lidských práv jsou neúčinné. Přetrvává velká závislost na zahraničních dárcích. Je třeba vynaložit více úsilí na účinné zaručení práv příslušníků menšin, včetně Romů a Aškalů, a vysídlených osob, na zajištění rovnosti žen a mužů v praxi, na zřízení integrovaného systému ochrany dětí a na lepší ochranu kulturního dědictví. V oblasti **svobody projevu**, která je zakotvena v ústavě, je připravenost Kosova na určité úrovni. Kosovo těží z pluralitního a živého mediálního prostředí. Instituce právního státu se ve stále větší míře zabývají hrozbami a útoky namířenými proti novinářům a počet incidentů klesá. Stále je ještě třeba schválit udržitelné řešení pro financování veřejnoprávního vysílání. Vysílání je i nadále zranitelné vůči politickému tlaku a vlivu.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, Kosovo se nachází v počáteční fázi a dosáhlo určitého pokroku při budování fungujícího tržního hospodářství. Hospodářský růst byl silný, ale velmi problematická situace na trhu práce zůstává stále znepokojivá. Vláda dodržovala fiskální pravidla, ale tlaky na výdaje související se sociálními dávkami pro specifické skupiny obyvatelstva a mzdami zaměstnanců veřejného sektoru ohrožují veřejné finance a omezují rozvoj soukromého sektoru. Podnikatelské prostředí se poněkud zlepšilo, přetrvávají však dlouhodobé problémy, včetně rozšířené neformální ekonomiky, pomalého a neefektivního soudnictví, vysokého výskytu korupce a obecně slabých institucí právního státu. Hospodářská diverzifikace pokračovala pomalu navzdory silnému růstu vývozu služeb.

Pokud jde o schopnost vypořádat se konkurenčním tlakem a tržními silami v EU, nachází se Kosovo v počáteční fázi a dosáhlo určitého pokroku. Kosovo učinilo určitý pokrok při zlepšování silnic, avšak železniční a energetická infrastruktura má velké nedostatky. Malého pokroku bylo dosaženo v oblasti zajištění stabilních dodávek energie a ztráty v odvětví

elektřiny zůstávají velmi vysoké. Pokud jde o digitalizaci hospodářství, dosáhlo Kosovo určitého pokroku. Při zvyšování kvality vzdělávání a řešení nedostatku kvalifikovaných pracovníků na trhu práce byl pokrok malý. Strukturální změny probíhají jen pomalu a hospodářství zůstává silně závislé na odvětví domácího obchodu. Růst vývozu je poháněn především vývozem služeb pro diasporu a nedostatečná diverzifikace výrobků brzdí růst vývozu zboží.

Pokud jde o **dobré sousedské vztahy a regionální spolupráci**, Kosovo se i nadále účastnilo většiny regionálních fór. Rozhodnutí Kosova uvalit na dovoz ze Srbska a z Bosny a Hercegoviny 100% cla však podkopalo úsilí o regionální spolupráci.

Pokud jde o **narovnání vztahů se Srbskem**, zůstalo Kosovo zapojeno do dialogu. Je však třeba, aby vláda Kosova cla na dovoz ze Srbska a z Bosny a Hercegoviny odvolala. Je nezbytné, aby Kosovo vyvinulo další značné úsilí za účelem vytvoření příznivého prostředí pro uzavření právně závazné dohody se Srbskem. Tato dohoda je nezbytně nutná a má klíčový význam pro to, aby Kosovo a Srbsko mohly pokročit ve svém evropském směřování.

Pokud jde o sbližování s **evropskými normami**, je připravenost Kosova na určité úrovni. V některých oblastech pokračovalo sbližování právních předpisů, ale provádění je nedostatečné. Určitého pokroku bylo dosaženo v oblasti volného pohybu zboží, služeb a kapitálu, jakož i v oblasti finančních služeb, zadávání veřejných zakázek a hospodářské soutěže. V oblasti statistiky a finanční kontroly byl pokrok dobrý. V oblasti daní a cel bylo dosaženo určitého pokroku při vybírání daňových příjmů, omezování šedé ekonomiky nebo prosazování celních opatření na ochranu práv duševního vlastnictví, ale Kosovo by mělo intenzivněji bojovat proti neformální ekonomice a daňovým únikům. Určitého pokroku bylo dosaženo při řešení environmentálních otázek, provádění však zaostává. Odvětví energetiky stále čelí vážným problémům, a to navzdory určitému pokroku, především pokud jde o energetickou účinnost. Celkově musí Kosovo zlepšit svou správní kapacitu a koordinaci napříč všemi odvětvími, aby bylo zajištěno účinné provádění *acquis*.

Orgány učinily pokrok v řízení legální i nelegální **migrace**. Na tomto úsilí by se mělo dále stavět. Kosovo musí v této souvislosti zavést mechanismus pro navracení nelegálních migrantů v souladu s normami a postupy EU.

PŘÍLOHA 3 – Provádění strategie pro západní Balkán a Sofijského programu priorit: větší angažovanost EU

Strategie pro západní Balkán, přijatá dne 6. února 2018, byla pro vztahy mezi EU a západním Balkánem novým impulzem. Strategie se zaměřuje na oblasti, které vyžadují další reformy a úsilí ze strany partnerů ze západního Balkánu, a na posílenou podporu EU pro tento region. Tato podpora zahrnuje 57 specifických závazků seskupených do šesti stěžejních iniciativ. Značnou část těchto akcí následně potvrdily členské státy EU a partneři ze západního Balkánu prostřednictvím Sofijského programu priorit, který byl přijat na summitu v Sofii dne 17. května 2018.

Od přijetí strategie se Komise zaměřuje na plnění svých závazků prostřednictvím větší politické angažovanosti, posilování operativních vazeb mezi zeměmi západního Balkánu a EU a jejími agenturami, poskytování širšího přístupu k financování a technické pomoci a také nového zaměření finanční pomoci EU v rámci nástroje předvstupní pomoci (NPP); jen v roce 2018 činil roční příděl pro země západního Balkánu více než 1,1 miliardy EUR.

V prvním roce provádění strategie bylo dosaženo pokroku ve všech šesti stěžejních iniciativách. Regionu se dostalo značné politické pozornosti. V květnu 2018 proběhl v Sofii první summit EU a zemí západního Balkánu od soluňského summitu v roce 2003. Region navštívili předseda Evropské rady a předseda Evropské komise a uskutečnila se též řada zasedání ministrů a schůzek na vysoké úrovni. Cílem všech těchto akcí bylo dát dohromady politickou vůli pro nový impuls reformním procesům a pro posílenou regionální spolupráci.

Stěžejní iniciativa 1 – Posílení podpory právního státu se zaměřuje na tři priority: lepší monitorování reforem soudnictví, zaměřenější technická pomoc v oblasti prosazování práva a posilování podpory poskytované občanské společnosti, aktivismu zasazujícímu se o demokracii a nezávislým sdělovacím prostředkům. Pro pokrok v této oblasti, zejména pak pro posílení spolupráce s agenturami EU působícími v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí a pro vytvoření odpovídajících ukazatelů pro soudní systémy, mělo klíčový význam fórum ministrů spravedlnosti a vnitra zemí EU a západního Balkánu, které se uskutečnilo v říjnu 2018 v Tiraně.

Pokud jde o monitorování reforem soudnictví, Komise posunula svoji koncepci směrem k misím zaměřeným na konkrétní otázky a probíhajícím souběžně ve všech šesti partnerských administrativách, při nichž se vyšší úředníci EU zabývající se prosazováním práva setkávají se svými protějšky (vzájemná hodnocení („*peer review*“)). V roce 2018 byla dokončena série hodnocení zaměřená na vymáhání rozsudků v občanskoprávních a obchodních věcech, další série zaměřená na zadávání veřejných zakázek je v plném proudu a na rok 2019 se plánuje ještě jedna série týkající se organizované trestné činnosti. Komise také vyvíjí nové způsoby sběru harmonizovanějších dat ze soudních systémů partnerů. Zásadním výstupem bude v tomto ohledu regionální projekt s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) věnovaný monitorování soudních řízení v oblasti korupce a organizované trestné činnosti. Se Světovou bankou byla uzavřena smlouva na provedení řady regionálních průzkumů v oblasti spravedlnosti a Komise Rady Evropy pro efektivitu justice (CEPEJ) poskytne pomoc při sběru harmonizovaných dat z tohoto regionu.

Komise se rovněž podílela na technické pomoci více přizpůsobené na míru, konkrétně na poradních misích zaměřených na reformy soudnictví a boj proti organizované trestné činnosti a korupci. Dvě takové mise právě probíhají v Černé Hoře a v Albánii, další dvě by měly být podle plánu zahájeny v roce 2019 v Kosovu a v Bosně a Hercegovině a další se očekává v Severní Makedonii a případně v Srbsku.

Komise také úzce spolupracuje s Evropskou nadací pro demokracii na podpoře nezávislých mediálních platform, občanské společnosti a aktivistů bojujících za demokracii. Prostřednictvím další podpory ze strany EU ve výši 6 milionů EUR mohl fond v roce 2018 rozšířit své operace na západní Balkán a financováno bylo v této oblasti 14 nových grantů.

Stěžejní iniciativa 2 – Posílení spolupráce v oblasti bezpečnosti a migrace se týká spolupráce s tímto regionem za účelem řešení společných bezpečnostních hrozeb, včetně terorismu, násilného extremismu, radikalizace, organizované trestné činnosti, obchodování s lidmi a palnými zbraněmi a hybridních hrozeb, jakož i budování kapacity partnerů řešit problémy související s migrací a bezpečností. Tento typ činností byl podpořen na ministerských zasedáních, která se konala v Londýně v červenci a v Tiraně v říjnu roku 2018 a která měla zásadní význam pro navázání užší spolupráce v oblasti bezpečnosti a zásob zbraní a při plánování společných protiteroristických opatření.

Na fóru ministrů spravedlnosti a vnitra zemí EU a západního Balkánu v Tiraně se Komise a šest partnerů ze západního Balkánu dohodli na společném akčním plánu pro boj proti terorismu. Komise nyní napomáhá přípravě akčních plánů pro jednotlivé země v souladu s regionálními prioritami. Komise také založila regionální síť národních koordinátorů pro předcházení násilnému extremismu, která uspořádala dvě zasedání v roce 2018 a jedno v březnu 2019.

Komise finalizuje přezkum svého akčního plánu proti nedovolenému obchodování s palnými zbraněmi na období 2015–2019 mezi EU a jihovýchodní Evropou. EU vyčlenila zvláštní finanční prostředky z rozpočtové položky SZBP na podporu provádění regionálního plánu týkajícího se ručních palných a lehkých zbraní, který byl v červenci 2018 přijat na londýnském zasedání ministrů vnitra.

EU oslovila partnery ze západního Balkánu, aby je zapojila do politického cyklu EU pro boj proti závažné a organizované trestné činnosti a do přípravy a provádění příslušných ročních akčních plánů. ESVČ zase zvýšila četnost setkání se zeměmi západního Balkánu zaměřených na dialog v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aby podpořila další sladění regionu se společnými postoji EU. ESVČ oslovila všechny partnery ze západního Balkánu a nabídla jim, aby se zúčastnili průzkumů týkajících se hybridních rizik, aby bylo možné posoudit jejich zranitelná místa a lépe nasměrovat pomoc EU. Tento průzkum byl zatím zahájen u čtyř partnerů.

V souvislosti s migrací Komise ve spolupráci s příslušnými agenturami EU a mezinárodními organizacemi pokračuje v ambiciózních projektech v oblasti řízení migrace, budování kapacity partnerů pro řízení smíšených migračních toků, zavádění azylových řízení, mechanismů navracení a výměny informací. Komise také podnikla kroky za účelem zlepšení koordinace práce styčných úředníků pro otázky migrace vyslaných do regionu a ke zdokonalení výměny operativních informací.

Aby bylo dosaženo lepší součinnosti v oblasti bezpečnosti a migrace, Komise napomáhá většímu zapojení agentur působících v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí na západním Balkánu. Součástí toho byl podpis pracovního ujednání mezi Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA), podpis dohody o spolupráci mezi Eurojustem a Albánií (navazující na ty, které již byly uzavřeny s Černou Horou a Severní Makedonií) a završení jednání o dohodách o postavení jednotek Evropské pohraniční a pobřežní stráže s pěti zeměmi regionu, jež mají společnou hranici s EU. Dohoda s Albánií již vstoupila v platnost a byli nasazeni první příslušníci pohraniční stráže. Aby zlepšila koordinaci zapojení svých agentur působících v této oblasti, zřídila Komise pracovní skupinu

agentur EU působících v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí na podporu činnosti v zemích západního Balkánu.

V roce 2018 bylo na opatření týkající se právního státu, bezpečnosti a migrace vyčleněno celkem více než 145 milionů EUR.

Stěžejní iniciativa 3 – Podpora sociálně-ekonomického rozvoje se zaměřuje na napomáhání pokroku při implementaci regionálního hospodářského prostoru, adaptaci stávajících investičních rámců za účelem podpory investic v regionu, strategičtější využívání programů hospodářských reforem a na podporu reforem vzdělávání a sociálních reforem. Zasedání ministrů hospodářství ve Vídni z července a zasedání ministrů školství v Bruselu z června 2018 byla pro tuto stěžejní iniciativu významnými katalyzátory pokroku, především pokud jde o implementaci regionálního hospodářského prostoru a řady iniciativ v oblasti odborné přípravy, mobility studentů a uznávání kvalifikací. V roce 2019 EU také zahajuje systematické schůzky s ministry zaměstnanosti ze zemí západního Balkánu.

Komise, společně s Radou pro regionální spolupráci, nadále napomáhala provádění víceletého akčního plánu regionálního hospodářského prostoru (REA MAP). K milníkům v této oblasti patřil vstup v platnost dodatkového protokolu č. 5 ke Středoevropské dohodě o volném obchodu (CEFTA) týkajícího se usnadnění obchodu v dubnu 2018, potvrzení regionální investiční reformní agendy (RIRA) a zavedení regionálního programu pro diverzifikaci a integraci finančních trhů. Jednání o liberalizaci obchodu se službami byla završena a zahájena byla jednání o mobilitě odborníků v regionu.

Expanze investičního fondu pro západní Balkán (WBIF) je v plném proudu, jak ze strategického, tak i finančního hlediska. V roce 2018 byl dokončen přezkum v polovině období, který měl za cíl o této expanzi informovat, a v prosinci 2018 se stala zúčastněnou mezinárodní finanční institucí podílející se na WBIF Agence française de développement (AFD) a v dubnu 2019 Skupina Světové banky. Zřizování záruky pro západní Balkán, jejímž cílem je zapojit soukromé investice v regionu, pokračuje; předběžné posouzení bylo dokončeno v roce 2018 a dialog s mezinárodními finančními institucemi byl zahájen.

Komise také začala poskytovat vyšší podporu na rozvoj soukromého sektoru s důrazem na začínající podniky a přístup mladých podnikatelů k finančním prostředkům. Za účelem posílení podnikatelských kapacit mladých lidí a vytváření pracovních příležitostí byl zřízen nový regionální systém záruk pro mladé lidi s rozpočtem 10 milionů EUR. Mohl by poskytnout finanční prostředky ve výši až 80 milionů EUR. V Srbsku Komise zavedla podobný program záruk s rozpočtem 20 milionů EUR, od něhož se očekává, že mobilizuje až 180 milionů EUR formou nových půjček pro srbské začínající podniky a inovativní společnosti. Komise rovněž přijímá opatření k tomu, aby se na západní Balkán rozšířila i podpora, kterou poskytuje na rozvoj strategií pro inteligentní specializaci a která je v současnosti dostupná pouze členským státům.

EU učinila kroky pro zvýšení strategického využívání programů hospodářských reforem (ERP) partnerů sladěním přípravy těchto programů s evropským semestrem. Monitorování reforem v oblasti zaměstnanosti a sociálních reforem bylo posíleno prostřednictvím programu hospodářských reforem, ale také pořádáním výročního ministerského zasedání mezi EU a západním Balkánem, které proběhne v červnu 2019. Finanční podpora, kterou EU poskytuje na zaměstnanost, vzdělávání, sociální začlenění a zdraví, se zvýšila díky řadě nových dvoustranných programů pomoci, jakož i díky programu mobility pro region v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. EU postupně navyšuje svoji podporu v rámci programu Erasmus+ s cílem tuto podporu do roku 2020 zdvojnásobit.

Celkové prostředky z nástroje předvstupní pomoci vyčleněné v roce 2018 na akce týkající se konkurenceschopnosti, růstu a vzdělávání činily více než 260 milionů EUR.

Stěžejní iniciativa 4 – Zlepšení konektivity se zaměřuje na rozvoj dopravních a energetických spojení v regionu s cílem usnadnit obchod a podpořit hospodářský růst. V rámci této stěžejní iniciativy se předpokládá plánování a investice do infrastruktury a také vytváření vhodného právního prostředí pro regionální integraci trhů.

Zasedání ministrů dopravy, která se konala v Lublani v dubnu a v Bruselu v prosinci 2018, měla zásadní význam pro přijetí řady prohlášení o reformách v oblasti dopravy, zatímco na zasedání ministrů pro energetiku a životní prostředí v Podgorici bylo přijato průlomové prohlášení o transformaci energetiky.

V oblasti energetiky Komise podporuje rozšíření energetické unie EU na západní Balkán a vytvoření jednotného regulačního prostoru podle Smlouvy o Energetickém společenství. Další pokrok v této oblasti bude vyžadovat pokrok v příslušné části dialogu mezi Bělehradem a Prištinou.

Jedním z velkých úspěchů bylo podepsání společného prohlášení ministrů energetiky a životního prostředí zemí západního Balkánu o přechodu na čistou energii na jejich zasedání v únoru 2019 v Podgorici. Komise vyčlenila 30 milionů EUR formou grantů na energetickou účinnost, a to vedle 50 milionů EUR, které jsou již k dispozici v rámci regionálního nástroje pro energetickou účinnost (REEF). V roce 2018 Komise podpořila podpis dohody o propojovacím plynovodu mezi Bulharskem a Srbskem, který bude částečně financován z NPP a Evropského fondu pro regionální rozvoj. V oblasti dopravy Komise nadále podporovala provádění Smlouvy o Dopravním společenství a provoz jeho sekretariátu. Především byly zřízeny orgány společenství (regionální řídicí výbor a Rada ministrů), se Srbskem byla podepsána dohoda o sídle a počátkem roku 2019 byl jmenován úřadující ředitel.

Komise napomohla vzniku ministerského prohlášení, jehož cílem je odstranit překážky na hranicích prostřednictvím integrovaných silničních a železničních hraničních přechodů. Toto prohlášení se zakládá na studii financované EU, která určila 32 prioritních hraničních přechodů v regionu, jichž by se mohla integrace týkat. Nyní jsou s ohledem na jednotlivé přechody podepisovány dvoustranné dohody mezi dotčenými zeměmi.

V návaznosti na přijetí příslušných ministerských prohlášení na zasedání ministrů TEN-T v Lublani a na summitu v Sofii Komise rovněž napomáhá při přípravě nové regionální železniční strategie a akčního plánu pro bezpečnost silničního provozu, jehož cílem je zejména snížit počet úmrtí na silnicích odstraněním kritických bodů. V roce 2018 Komise financovala 24 inspekcí těchto kritických bodů, které provedli odborníci ze společnosti Connecta.

Pokud jde o investice do infrastruktury, v roce 2018 agendu v oblasti propojení i nadále podporoval investiční rámec pro západní Balkán. Na summitu v Sofii oznámila Komise granty na jedenáct nových projektů v oblasti dopravy, přičemž celková hodnota grantů EU činila 192,7 milionu EUR. Od vzniku investičního rámce pro západní Balkán (WBIF) poskytla Komise prostřednictvím tohoto nástroje formou grantů podporu ve výši 700 milionů EUR na 31 prioritních projektů a tato podpora následovně mobilizovala vnější investice přesahující 2,4 miliardy EUR.

Stěžejní iniciativa 5 – Digitální agenda pro země západního Balkánu se zaměřuje na budování digitální ekonomiky a společnosti v tomto regionu. Tato agenda založená na pracovním dokumentu útvarů Komise, který stanoví klíčové iniciativy, byla zahájena v červnu 2018 na výročním shromáždění EU k Digitální agendě. Komise rovněž zahájila

dialogy v oblasti informačních a komunikačních technologií (IKT) s partnery ze západního Balkánu a komisařka pro digitální ekonomiku a společnost navštívila většinu hlavních měst regionu.

Komise také intenzivně podporovala jednání o nové regionální dohodě o roamingu, což na západním Balkánu přinese zrušení poplatků za roaming v rámci regionu. Tato dohoda byla přijata na zasedání ministrů pro digitální oblast v dubnu 2019 a v platnost vstoupí v červenci 2019.

Komise v rámci WBIF vyčlenila 30 milionů EUR na technickou pomoc při přípravě na investice do širokopásmového připojení a dalších 8 milionů EUR na regionální iniciativu budující kybernetickou bezpečnost.

EU rovněž usiluje o to, aby byl partnerům ze západního Balkánu otevřen přístup k různým evropským fóřům a skupinám. Konkrétně byli tito partneři zapojeni jako pozorovatelé do skupiny evropských regulačních orgánů pro audiovizuální mediální služby (ERGA) a do pracovní skupiny na vysoké úrovni pro jednotný digitální trh. Rovněž byli přizváni jako pozorovatelé do Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC).

A v neposlední řadě Komise tyto partnery zapojuje do různých iniciativ Společenství v oblasti digitálních dovedností, elektronické veřejné správy a elektronického zdravotnictví. K nim se řadí síť poradenských kanceláří pro širokopásmové připojení, program stáží v oblasti digitálních příležitostí, ambasadoři Evropského týdne programování, program ISA², síť pro elektronické zdravotnictví, Evropská aliance pro umělou inteligenci a fóřum a středisko EU pro sledování technologie blockchain.

Celkové prostředky z nástroje předvstupní pomoci vyčleněné v roce 2018 na akce týkající se propojení v dopravě, energetice a digitálním odvětví činily 450 milionů EUR.

Stěžejní iniciativa 6 – Podpora usmíření a dobrých sousedských vztahů se zaměřuje na posilování udržitelného a trvalého míru v tomto regionu činností v těchto třech oblastech: vypořádání se s dědictvím minulosti, znovuoobnovení mezilidských kontaktů mezi komunitami a posilování spolupráce v oblastech společného zájmu. O těchto otázkách se systematicky hovoří na zasedáních ministrů zahraničních věcí zemí západního Balkánu a také v rámci řady zasedání na vysoké úrovni věnovaných bilaterálním otázkám, která v roce 2018 zahájilo rakouské předsednictví.

Komise nadále podporuje Mezinárodní reziduální mechanismus pro trestní tribunály a specializované senáty pro Kosovo. Komise společně s Mezinárodní komisí pro pohřešované osoby a Mezinárodním výborem Červeného kříže podporuje úsilí o vyřešení zbývajících případů pohřešovaných osob a o řešení potřeb jejich rodin. Komise též posílila svoji podporu pro zřízení regionální komise pravdy.

EU poskytuje finanční pomoc Regionální kanceláři pro spolupráci mládeže jakožto důležitému prostředku pro zvýšení mobility a spolupráce mezi mladými lidmi. Byla zřízena „laboratoř pro mladé lidi ze západního Balkánu“, jejímž cílem je posílit účast mladých lidí na tvorbě politik. V rámci programu Kreativní Evropa byla navýšena podpora poskytovaná na spolupráci mezi kulturními a kreativními odvětvími.

Vedle řady akcí pro více zemí na podporu regionální spolupráce umožňuje program přeshraniční spolupráce konkrétní společné komunitní projekty týkající se otázek, jako je hospodaření s přírodními zdroji, cestovní ruch a kultura. Celková podpora EU poskytovaná institucionálním a socioekonomickým reformám přispívá k obnově důvěry občanů a komunit, a tím k posílení prostředí příznivého pro usmíření.

Celkové prostředky z nástroje předvstupní pomoci vyčleněné v roce 2018 na podporu dobrých sousedských vztahů a na usmíření se blížily částce 80 milionů EUR.

Komise bude i v nadcházejících letech rozvíjet výše uvedené úspěchy v těchto šesti stěžejních iniciativách, aby se podařilo zcela splnit závazky přijaté v rámci strategie pro západní Balkán. Partnery a členské státy budeme i nadále zapojovat a informovat prostřednictvím politického dialogu, pravidelného hodnocení situace a cílených pracovních schůzek. Pokračující angažovanost a konstruktivní regionální spolupráce partnerů ze západního Balkánu budou mít klíčový význam pro splnění ambiciózních cílů strategie a jejího akčního plánu.

PŘÍLOHA 4 – Hlavní statistické údaje

STATISTICKÉ ÚDAJE (k 29. 4. 2019)

Demografie	Pozn.	Černá Hora		Severní Makedonie		Albánie		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo *		EU-28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Populace celkem (v tisících)		622,2	622,4	2071,3	2 073,7	2 875,6	2 876,6	7 076,4	7 040,3	78 741	79 815	3 516,0	3 509,7	1 771,6	1 785,5	510 182p	511 373bp
Podíl skupiny 15–64 let v celkové populaci (v %)		67,6	67,4		70,2	68,7	68,7	66,6	66,3	67,8	68	:	:	65,6p	66,8	65,3	65,0b
Hrubá míra přirozeného pohybu populace (na 1 000 obyvatel)		1,8	1,5	1,2	0,7	3,6	3,0	-5,1	-5,5	11,2	10,8	-1,8p	-2,0	8,4p	8,2	0,0p	-0,4bp
Naděje dožití při narození, muži (v letech)		74,1	73,9	73,4	74,1	77,1	77,1	73,2	73,1	75,4	75,7	:	:	75,9p	:	78,2	78,3b
Naděje dožití při narození, ženy (v letech)		78,9	79,2	77,5	77,9	80,1	80,1	78,3	78,1	81	81,3	:	:	81,6p	:	83,6	83,5b

Trh práce	Pozn.	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Míra ekonomické aktivity osob ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivní populace ve věku 20–64 let (v %)	1)	69,1	69,3	69,6	70,3	73,3e	73,9	70,0	71,2	60,9	61,9	58,8	58,4	44,0	49,0	77,6	78,0
Míra ekonomické aktivity mužů ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivních mužů ve věku 20–64 let (v %)	1)	76,7	77,0	83,8	84,4	82,5e	84,3	78,0	78,8	83,3	83,7	72,0	71,3	66,8	75,1	83,7	84,1
Míra ekonomické aktivity žen ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivních žen ve věku 20–64 let (v %)	1)	61,6	61,7	54,9	55,7	64,2e	63,5	62,0	63,6	38,5	40,0	45,3	45,6	20,9	22,6	71,4	72,0
Míra zaměstnanosti, skupina 20–64 let (v % populace)																	
Celkem		57,1	58,2	53,3	54,8	62,1e	63,9	59,1	61,5	54,3	55,3	44,2	46,6	32,3	34,4	71,1	72,2
Muži		63,0	65,2	63,7	65,6	69,4e	72,1	66,3	68,5	75,5	76,1	56,4	58,1	49,9	54,0	76,9	78,0
Ženy		51,3	51,4	42,5	43,7	55e	55,6	51,9	54,5	33,2	34,4	32,0	35,1	14,6	14,6	65,3	66,5

Trh práce, pokračování	Pozn.	Černá Hora	Severní Makedonie	Albánie	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo *	EU-28
------------------------	-------	------------	-------------------	---------	--------	---------	---------------------	----------	-------

		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Osoby ve věku 15–24 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině		18,4	16,7	24,3	24,9	26,9e	25,9	17,7	17,2	24,0	24,2	26,4	24,3	30,1	27,4	11,6	10,9
Osoby ve věku 15–29 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině		22,3	21,4	31,3	31,1	30e	29,7	22,3	21,7	27,8	27,5	31,4	28,8	37,3	35,0	14,2	13,4
Zaměstnanost podle hlavních odvětví																	
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)		7,7	7,9	16,6	16,2	40,2e	38,2e	18,6	17,2	19,5	19,4	18,0	18,9	4,2	4,4	4,3	4,2
Průmysl (v %)		9,8	9,5	23,1	22,5	12,8e	12,5e	20,2	21,2	19,5	19,1	22,7	22,2	18,0	17,4	17,3	17,3
Stavebnictví (v %)		7,7	7,6	7,2	7,2	6,5e	6,9e	4,3	4,1	7,3	7,4	8,6	7,3	11,5	12,9	6,7	6,8
Služby (v %)		74,8	75,0	53,1	54,1	40,5e	42,4e	57,0	57,5	53,7	54,1	50,8	51,6	66,3	65,3	71,7	71,7
Osoby zaměstnané ve veřejném sektoru jako podíl celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	2)	31,2	32,6	:	:	15,6e	16,4e	28,3	27,8	13,8	13,3	17,8	18,4	30,8	28,4	:	:
Osoby zaměstnané v soukromém sektoru jako podíl celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	2)	47,0	45,5	:	:	84,4e	83,6e	71,7	72,2	86,2	86,7	82,2	81,6	69,2	71,6	:	:
Míra nezaměstnanosti (v % pracovní síly)																	
Celkem	1)	17,8	16,1	23,7	22,4	15,2e	13,7e	15,4	13,6	10,9	10,9	25,5	20,7	27,5	30,3	8,6	7,6
Muži	1)	18,3	15,4	24,4	22,7	15,9e	14,6e	14,8	13,0	9,6	9,4	22,6	19,0	26,2	28,5	8,4	7,4
Ženy	1)	17,1	16,9	22,7	21,8	14,4e	12,6e	16,2	14,4	13,6	13,9	30,2	23,3	31,7	36,4	8,8	7,9
Mladí lidé ve věku 15–24 let	1)	35,9	31,7	48,2	46,7	36,5e	31,9e	34,9	31,9	19,5	20,5	54,3	45,8	52,4	52,7	18,7	16,8
Dlouhodobá (>12 měsíců)	1)	13,4	12,4	19,2	17,4	10,1e	8,9e	10,0	8,2	2,2	2,4	21,7	17,0	18,0	21,7	4,0	3,4
Průměrná nominální měsíční mzda a výplata (v EUR)	3)	499	510	363	372	397	446	516	544	607	555	429	435	:	:	:	:

Vzdělávání	Pozn.	Černá Hora		Severní Makedonie		Albánie		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo *		EU-28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém: procento populace ve věku 18–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, které se neúčastní dalšího vzdělávání nebo odborné přípravy (v %)		5,5	5,4	9,9	8,5	19,6e	19,6	7,0	6,2	34,3	32,5	4,9	5,1	12,7	12,2	10,7	10,6
Veřejné výdaje na vzdělávání v poměru k HDP (%)		:	:	:	:	3,1p	3,1p	3,6	3,7	4,7	4,2	:	:	4,6	4,4	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, celkem		6,8	4,9	12,0	9,3	:	:	7,8	6,8	43,9	42,8	5,8u	6,1u	14,6	13,8	16,8	16,6
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, muži		5,8	4,9	10,9	8,8	:	:	8,6	7,3	44,2	42,9	5,5u	6,1u	12,5	12,8	19,1	19,1
Procento populace ve věku 20–24 let s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, ženy		7,9	4,9	13,1	9,8	:	:	7,0	6,3	43,7	42,7	6,3u	6,2u	17,0	14,9	14,4	14,1
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciárním, celkem		82,2	86,9	77,2	80,3	:	:	84,9	85,0	35,7	36,1	86,6	86,9	70,5	70,8	65,3	65,1
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciárním, muži		86,9	90,6	82,5	83,7	:	:	86,3	86,3	38,3	39,4	89,0	89,4	74,5	74,2	66,1	65,8
Procento populace ve věku 20–24 let s vyšším sekundárním vzděláním nebo postsekundárním vzděláním nižším než terciárním, ženy		77,2	82,9	71,8	76,7	:	:	83,3	83,5	33,3	32,9	83,7	84,0	66,0	66,9	64,4	64,4
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, celkem		33,9	34,0	29,1	30,5	20,9e	23,5e	29,9	31,4	26,5	27,3	23,1	23,8	19,1	21,8	39,0	39,8
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, muži		31,8	30,0	24,5	24,6	18,0e	21,1e	24,7	25,4	28,3	28,6	16,6u	19,4	18,9	22,4	34,3	34,8

Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, ženy		35,9	37,7	33,8	36,8	23,9e	26,0e	35,3	37,6	24,6	26,0	29,4	28,4	19,4	21,2	43,8	44,8
--	--	------	------	------	------	-------	-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Národní účty	Pozn.	Černá Hora		Severní Makedonie		Albánie		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo *		EU-28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Hrubý domácí produkt																	
V běžných cenách (v miliardách EUR)		4,0	4,3	9,7p	10,0p	10,7	11,6p	36,7	39,2	780,2	753,9	15,3	:	6,1	6,4	14 958,3	15 382,6
Na hlavu (v EUR)		6 400	6 900	4 700e	4 800p	3 700	4 000p	5 200	5 600	9 800	9 400	4 400	4 700	3 400	3 600	29 300	30 000
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu		13 000	13 700	10 800e	10 800p	8 600	9 100p	11 400	11 600	19 200	19 900	9 000	9 500	:	:	29 300	30 000
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu v poměru k průměru EU (EU-28 = 100)		44	46	37e	36p	30	30p	39	39	65	66	31	32	:	:	-	-
Reálná roční míra změny (objem) ve srovnání s předchozím rokem (v %)		2,9	4,7	2,8	0,2p	3,3	3,8p	3,3	2,0	3,2	7,4	3,1	:	4,1	4,2	2,0	2,4
Hrubá přidaná hodnota podle hlavních odvětví																	
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)		9,0	8,4	10,6	9,1p	22,6	21,8p	8,2	7,3	7,0	6,9	7,5	:	13,0	11,4	1,6	1,7
Průmysl (v %)		12,2	11,2	19,7	20,6p	14,0	12,8p	26,3	26,5	22,3	23,2	22,6	:	21,5	21,8	19,5	19,7
Stavebnictví (v %)		6,7	8,2	8,0	7,2p	10,2	10,5p	4,7	5,0	9,7	9,7	4,6	:	8,1	9,9	5,3	5,4
Služby (v %)		72,1	72,2	61,7	63,1p	53,2	54,9p	60,8	61,2	61,0	60,2	65,3	:	57,4	56,9	73,6	73,2

Platební bilance																	
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice (v milionech EUR)		371,6	484,3	316,9	180,0	936,5	993,8	1 899,2	2 418,1	9 211,3	7 277,2	256,8	330,1	177,2	212,0	30 664,7	- 72 791,5
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice (v % HDP)		9,4	11,3	3,3	1,8p	8,7p	8,6	5,2	6,2	1,2	1,0	1,7	:	2,9	3,3	0,2	-0,5
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-28 (v milionech EUR)		- 25,6	174,1	199,1	100,2	274,7	:	1 304,4	1 756,7	3 166,7	1 786,0	214,9	217,0	15,6	107,3	-	-
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-28 (v % HDP)		-0,6	4,0	2,1	1,0p	2,6	:	3,6	4,5	0,4	0,2	1,4	:	0,3	1,7	-	-
Remitence jako % HDP		4,8	4,7	2,0	1,9p	5,7p	5,5	7,3	7,6	0,1	0,0	8,2	:	11,4	11,8	0,1	0,1

Zahraníční obchod se zbožím	Pozn.	Černá Hora		Severní Makedonie		Albánie		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo *		EU-28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Podíl vývozu do zemí EU-28 na hodnotě celkového vývozu (v %)		37,4	34,8	80,0	81,1	77,9	77,2	67,6	67,6	47,9	47,0	71,3	71,2	22,6	24,9	–	–
Podíl dovozu ze zemí EU-28 na hodnotě celkového dovozu (v %)		48,2	47,4	61,9	62,9	63,1	61,7	58,7	58,9	39,0	36,4	61,9	60,9	43,1	43,1	–	–
Obchodní bilance (v milionech EUR)		– 1 736	–1 932	–1 786	–1 818	–2 399	–2 622	–2 483	–3 194	–50 676	–67 771	–3 448	–3 646	–2 480	–2 669	37 238	21 099
Mezinárodní obchod se zbožím a službami v poměru k HDP																	
Dovoz (v % HDP)		63,1	64,5	65,5	69,2p	45,8	46,6p	53,4	57,1	24,9	29,3	52,3	:	50,9	52,5	40,4	42,0
Vývoz (v % HDP)		40,6	41,1	50,7	55,4p	29,0	31,6p	48,6	50,5	22,0	24,8	35,4	:	23,7	26,7	43,9	45,7

Věřejné finance	Pozn.	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
** Přebytek (+) / deficit (–) veřejných financí (v % HDP)		–2,8	–5,6	–2,7	–2,7	–1,8	–2,0	–1,2	1,1	–1,1	–2,8	1,2	2,6	:	:	–1,7	–1,0
** Veřejné zadlužení (v % HDP)		64,4	64,2	39,9	39,5	68,6	66,8	68,8	58,7	28,3	28,3	40,5	36,1	14,6e	16,6e	83,4	81,7

Finanční ukazatele	Pozn.	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Roční změna spotřebitelských cen (v %)	4)	0,1	2,8	0,2	2,1	1,5	3,3	1,3	3,3	7,7	11,1	–1,1	1,2	0,3	1,5	0,2	1,7
** Soukromý dluh, konsolidovaný, v poměru k HDP (v %)	5)	:	:	:	:	:	:	:	:	84,8	85,1	84,5	83,3	:	:	141,9	140,3
Celkové vnější zadlužení v poměru k HDP (v %)		:	:	74,7	73,6p	73,4p	68,7	72,1	65,3	47,4	53,4	:	:	33,2	32,6	:	:
Celkové zadlužení v cizí měně v poměru k HDP (v %)	6)	:	:	:	:	73,5	68,7	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Úroková sazba úvěrů (ročních) <i>per annum</i> (v %)	7)	7,45	6,81	4,25	3,75	5,89	5,98	5,50	5,00	15,79	18,12	4,97	3,88	7,47	6,83	:	:
Úroková sazba z vkladů (ročních) <i>per annum</i> (v %)	8)	0,93	0,69	0,25	0,25	0,80	0,75	2,50	2,00	10,33	13,53	0,09	0,06	1,01	1,04	:	:
Hodnota rezervních aktiv (včetně zlata) (v milionech EUR)		803,0	897,7	2 613,4	2 336,3	2 945,0	2 995,9	10 204,6	9 961,6	95 863,2	95 361,6	4 873,2	5 397,5	605,1	683,4	:	:
Mezinárodní rezervy – vyjádřeno v měsících dovozu		3,9	3,9	4,9	4,0	7,2	6,7	6,2	5,4	6,0	5,2	7,3	7,2	2,3	2,4	:	:

Podnikání	Pozn.	Černá Hora		Severní Makedonie		Albánie		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo *		EU-28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Index průmyslové výroby (2010 = 100)		84,4 s	81,8s	122,0	122,2	143,8	142,9	111,7	115,8	126,3	134,3	112,0	115,5	:	:	105,6	109,1s
Infrastruktura	Pozn.	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Hustota železniční sítě (tratě v provozu na tisíc km ²)	9)	18,4	18,4	27,4	27,4	12,2	12,2	48,6	48,5	13,2	13,3	20,0	20,0	30,9	30,9	:	:
Délka dálnic (v kilometrech)		0	0	259	259	:	:	741	963	2542	2657	163	172	98	108	:	:
Energetika	Pozn.	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Čistý dovoz energie v poměru k HDP		3,4	4,9	5,2	5,9	1,3	2,5	3,4	4,3	1,0	1,5	4,3	:	4,1	5,4	1,3	1,5

: = není k dispozici
b = přerušení řady
e = odhadovaná hodnota
p = prozatímní
s = odhad/výpočet Eurostatu
u = nízká spolehlivost
– = nepoužije se

* = Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

** = Údaje o schodku veřejných financí a o veřejném dluhu zemí procesu rozšíření jsou zveřejněny tak, jak byly uvedeny, a bez záruky jejich kvality a dodržování pravidel ESA.

Poznámky pod čarou:

- 1) Turecko: nezaměstnanost na základě kritéria 4 týdnů a s použitím metod pouze aktivního hledání zaměstnání.
- 2) Bosna a Hercegovina: veřejný sektor zahrnuje sekce O, P a Q NACE Rev. 2, zatímco soukromý sektor zahrnuje ostatní sekce NACE. Černá Hora: kromě nevládních organizací; údaje se vztahují k počtu zaměstnanců (v soukromém nebo veřejném sektoru) jako podílu z celkového počtu zaměstnaných osob.
- 3) Albánie: veřejný sektor. Bosna a Hercegovina: čisté příjmy. Srbsko: mzdy a výplaty zaměstnanců právnických osob a podniků nezapsaných v obchodním rejstříku.
- 4) Harmonizovaný index spotřebitelských cen kromě Bosny a Hercegoviny.
- 5) Bosna a Hercegovina: údaje za měnové finanční instituce.
- 6) Albánie: vnější zadlužení (včetně přímých zahraničních investic).
- 7) Albánie: vážená průměrná úroková sazba uvalená na nové úvěry na 12 měsíců v příslušném měsíci s 12měsíční splatností. Černá Hora: skutečná vážená průměrná úroková sazba, nesplacené částky, roční. Severní Makedonie: konec roku (31. prosinec). Bosna a Hercegovina: sazby krátkodobých úvěrů nefinančním společnostem v národní měně (vážený průměr).
- 8) Albánie: úroková sazba z vkladů představuje průměrnou váženou sazbu za nově přijaté vklady za příslušný měsíc s 12měsíční splatností. Černá Hora: skutečná vážená průměrná úroková sazba, nesplacené částky, roční. Severní Makedonie: konec roku (31. prosinec). Turecko: jednodenní vkladová facilitata. Bosna a Hercegovina: sazby vkladů na požádání domácností v národní měně (vážený průměr).
- 9) Srbsko: založeno na celkové rozloze, nikoli na ploše půdy.